

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Financieel-Economische

Zaken
IPC 5350

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Datum 6 juni 2013
Betreft Antwoord Kamervragen DJV 2012, rapport ARK en Slotwet 2012

Onze referentie
517662

Uw brief van
23 mei 2013

Uw referentie

Bijlagen
3

Hierbij zend ik u, mede namens de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de antwoorden op de Kamervragen over het Departementaal jaarverslag (DJV) 2012 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag en de Slotwet 2012.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker

Nr. Verslag houdende lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld (*wordt door griffie ingevuld als antwoorden er zijn*)

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de volgende vragen ter beantwoording voorgelegd over het Jaarverslag 2012 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 15 mei 2013 (Kamerstuk 33 605 VIII, nr. 1). De daarop door de minister gegeven antwoorden zijn hierbij afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Boeve

Nr	Vraag	Blz	
		van	tot
1	Kunt u een opsomming geven van culturele instellingen die in de huidige basisinfrastructuur een vermindering van hun subsidie te verwerken kregen en (mede) ten gevolge hiervan zijn opgeheven of gefuseerd?	0	

Instellingen die in het kader van de basisinfrastructuur 2009-2012 werden gesubsidieerd en vanaf 1 januari 2013 geen of substantieel minder subsidie krijgen in de nieuwe basisinfrastructuur 2013-2016, hebben op basis van de Regeling frictie- en transitiekosten aanspraak kunnen maken op een vergoeding voor frictie- en transitiekosten.

Het besluit om met behulp van deze vergoeding de instelling op te heffen, een doorstart te maken of in afgeslankte vorm door te gaan is aan de instelling zelf. Het is een afweging van de instellingen zelf om hun keuze aan het ministerie kenbaar te maken; de frictiekostenregeling schrijft dit niet voor. Er kan daarom geen opsomming gegeven worden van instellingen die over zijn gegaan tot opheffing. Mede omdat omstandigheden kunnen veranderen en bijvoorbeeld de intentie om een doorstart te maken niet mogelijk blijkt, en een instelling alsnog over gaat tot opheffing.

Onderstaande instellingen hebben in 2012 besloten om tot fusie of vergaande vorm van samenwerking over te gaan om zo in aanmerking te komen voor specifieke functies in de regeling specifiek cultuurbeleid (basisinfrastructuur 2013-2016):

- Het NAI, Prensela en Virtueel Platform
- SICA, Trans Artists Informatiecentrum en MEDIA desk Nederland
- Kennisinstituut cultuureducatie en Cultuurnetwerk NI
- Museum Meermanno en het Letterkundig Museum
- Rijksakademie van Beeldende Kunsten en De Ateliers
- Het Brabants Orkest en het Limburgs Symfonie Orkest

1

- 2 Kunt u aangeven hoe groot het aandeel is dat besteed wordt aan 'kunst en cultuur' ten opzichte van de gehele rijksbegroting en hoe groot dit aandeel was in 1963, 1983, 1993 en 2003? 0

Onderstaande tabel toont het aandeel van de uitgaven aan kunst en cultuur ten opzichte van de gehele rijksbegroting. Deze tabel is gemaakt op basis van informatie uit de ontwerpbegrotingen van de betreffende jaren.

Deze cijfers zijn overigens niet direct vergelijkbaar. Ten eerste is over de jaren heen geen consequente definitie van kunst en cultuur gebruikt. Zo werden in 1963 –zonder nadere uitsplitsing – kunsten, oudheidkunde en natuurbescherming op dezelfde post geboekt. Ook is het beleidsterrein cultuur in de afgelopen vijftig jaar op verschillende begrotingen geraamd (de begroting van achtereenvolgens O&W, CRM, WVC en OCW). Verder is ook sprake geweest van centralisatie of decentralisatie van cultuurmiddelen.

uitgaven (in mln euro's)	1963	1983	1993	2003	2013
Cultuur	26,7	205,1	406,1	666,8	689,1
Totale Rijksuitgaven	5.296,5	62.226,9	95.021,6	90.100	116.900
Percentage cultuur t.o.v. totale rijksuitgaven	0,50%	0,33%	0,43%	0,74%	0,59%

Voetnoot:

De cijfers voor 2013 zijn vertekend door incidentele middelen voor frictie- en transitiekosten. Als cultuuruitgaven hiervoor geschoond worden, bedraagt het percentage cultuuruitgaven 0,58 %.

- 3 Kunt u toelichten naar welk internationaal vergelijkend onderzoek onder 45 landen, waarin het Nederlandse onderwijs in de subtop behoort, wordt verwezen? 15

De resultaten van het internationaal vergelijkend onderzoek komen uit de onderzoeken TIMSS en PIRLS. TIMSS staat voor Trends in International Mathematics and Science Study, en PIRLS staat voor Progress in International Reading Literacy Study. Deze studies zijn in 2011 uitgevoerd en eind 2012 gepubliceerd. De onderzoeken worden geïnitieerd door de IEA wat staat voor International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Dit is een onafhankelijk internationaal samenwerkingsverband van nationale onderzoeksinstituten en overheidsinstanties. De vakgroep onderwijsorganisatie en –management (onderwijskunde) van de Universiteit Twente voert het Nederlandse aandeel in TIMSS uit. Het Nederlandse aandeel in PIRLS wordt uitgevoerd door het Expertisecentrum Nederlands uit Nijmegen.

Voor meer informatie over de resultaten:

http://www.trendsinbeeld.minocw.nl/vervolg.php?h_id=1&s_id=10&v_id=35&titel=Gewoon_goe_d

- 4 Wat was de doelstelling met betrekking tot de 4400 lerarenbeurzen voor bachelor- en masteropleidingen in 2012? 16

De doelstelling van de lerarenbeurs is het verhogen van het onderwijsniveau van leraren en daarmee de kwaliteit van het onderwijs. De Lerarenbeurs stelt alle bevoegde leraren in het po, vo, mbo en hbo in staat eenmaal in hun onderwijsloopbaan een geaccrediteerde bachelor- of masteropleiding te volgen om daarmee hun kwalificatie- en opleidingsniveau te kunnen verhogen.

- 5 Hoeveel leraren staan er inmiddels geregistreerd in het lerarenregister? 16

Eind mei 2013 hadden 9.795 leraren een account aangevraagd, dit is ca. 4% van het totale aantal

- leraren in po, vo en mbo. Daarvan hebben 8409 leraren de status ‘geregistreerd’
- 6 Is het lerarenregister een geschikt middel om bij te houden hoeveel en welke leraren bevoegd zijn? 16
- Een docent moet bevoegd zijn om zich te kunnen registreren. Via het register kan zodoende inzicht worden verkregen in het aantal bevoegde docenten dat zich heeft geregistreerd. Het bevoegd gezag draagt de verantwoordelijkheid om te zorgen dat het onderwijs wordt gegeven door daartoe bevoegd personeel. De Inspectie ziet hierop toe.
- 7 Hoeveel procent van de leraren houdt inmiddels zijn ontwikkeling bij in het lerarenregister? 16
- Sinds 2012 is het voor leraren mogelijk om zich te registreren op registerleraar.nl. Pas sinds februari 2013 kunnen leraren hun bekwaamheidsonderhoud in het register bijhouden. Sindsdien heeft 4% van de geregistreerde leraren hun professionaliseringsactiviteiten in het register opgenomen.
- 8 Wordt er gecontroleerd in hoeverre leraren en bestuurders die aanspraak maken op beurzen ook daadwerkelijk een opleiding of cursus voltooien? Hoe gaat u controleren of de verstrekte beurzen ook daadwerkelijk leiden tot verdere professionalisering? 16
- De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de subsidieregeling Lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom controleert of aan de subsidievoorwaarden is voldaan. Dat wil onder meer zeggen dat de leraar een diploma moet kunnen overleggen of moet kunnen aantonen het vereiste aantal studiepunten te hebben gehaald. Als een leraar een bachelor- of masterstudie afrondt, toont hij aan te hebben gewerkt aan zijn professionele ontwikkeling.
- 9 Wat is de betrokkenheid van het ministerie bij de onderwijsadviesbureaus die zich op eigen initiatief georganiseerd hebben? 17
- Het ministerie van OCW is niet betrokken geweest bij de oprichting van de 17 ‘Expertise Punten Ouderbetrokkenheid’. Het inrichten van de ‘Expertise Punten Ouderbetrokkenheid’ is een eigen initiatief van 17 onderwijsadviesbureaus, aangesloten bij branchevereniging EDventure. Het ministerie vindt dit een positief initiatief en ziet deze ontwikkeling als één van de successen van het landelijk agenderen van het thema ouderbetrokkenheid.
- 10 Wat kan de rol van gemeenten zijn bij het versterken van ouderbetrokkenheid? 17
- Gemeenten kunnen een rol spelen bij de agendering van ouderbetrokkenheid bij de school door met schoolbesturen het gesprek aan te gaan over dit thema en door met hen in de ‘Lokaal Educatieve Agenda’ hierover afspraken te maken.
- 11 Waarom wordt de leeftijdsgrens van 30 jaar voor bekostiging van het mbo niet ingevoerd? 18
- Met het begrotingsakkoord 2013 is besloten dat de leeftijdsgrens van 30 jaar voor bekostiging in het mbo niet ingevoerd wordt.
- 12 Wat is het effect geweest van de zeven miljoen euro voor de versnelling van de startfase voor professionalisering? 19
- De voortgang, en dus het effect, van de bestuursakkoorden en de daarvoor beschikbare middelen is onderwerp van de mid-term review later dit jaar. Naar verwachting kunnen de resultaten van de review aan het einde van dit jaar aan uw Kamer worden gestuurd.
- 13 Wat is de streefwaarde voor de gemiddelde citoscore na 2015? 23

- Naar aanleiding van de evaluatie van het ‘Actieplan en Bestuursakkoord Primair Onderwijs’ zal worden bekeken of er een streefwaarde wordt vastgesteld. Als voor een streefwaarde wordt gekozen, dan wordt bepaald welke streefwaarde gehanteerd kan worden voor de gemiddelde Cito-eindtoetsscore na 2015.
- 14 Wat is de streefwaarde voor de gemiddelde eindexamencijfers van de 20% best presterende vwo-leerlingen na 2015? 23
- Er is geen streefwaarde vastgesteld voor de periode na 2015. De streefwaarden zijn onderdeel van het Bestuursakkoord. Het bestuursakkoord loopt van 2011-2015.
- 15 Waarom is er geen indicator voor gemiddelde eindexamencijfers van de 20% best presterende leerlingen voor het hele voortgezet onderwijs, maar alleen voor het vwo? 23
- Uit internationaal onderzoek (Pisa 2009) blijkt dat Nederland het redelijk goed doet maar dat er juist bij de vijf procent best presterende leerlingen een daling is in de internationale rangorde.
- In het Actieplan Beter Presteren van het vorige kabinet en het bestuursakkoord met de VO raad is daarom afgesproken dat we de prestaties van onze cognitieve top willen verbeteren. Deze leerlingen zitten in het VWO.
- 16 Kunt aangeven of er actuele informatie beschikbaar is bij Monitor streefdoelen Box 1, 4b aangezien de realisatiewaarde 2012 niet is vermeld? Kunt u de afwijkende getallen uit 2011 toelichten ten opzichte van het Onderwijsverslag, blz. 150, tabel 5.1a? 24
- De realisatiewaarden 2012 zullen worden gepubliceerd in de monitor streefdoelen van de begroting 2014. De uitvalpercentages 2011 zijn berekend volgens de definitie van de prestatieafspraken en betreffen uitval *uit de instelling* na het eerste studiejaar. De uitvalpercentages in tabel 5.1a in het Onderwijsverslag betreffen de *landelijke* uitval. Overigens heeft de definitie van de prestatieafspraken betrekking op de studenten die na hun vooropleiding rechtstreeks instromen in het hoger onderwijs, terwijl de Inspectie van het Onderwijs kijkt naar alle studenten, dus ook de indirecte instroom.
- 17 Kunt u bij Monitor streefdoelen Box 1, 8a ‘percentage masters/PhD’ de stijging van 63% in 2009 naar 66% in 2011 met een appreciatie voorzien en aangeven of het doel 80% (2016) in bereik ligt? 25
- Zie het antwoord op vraag 19.
- 18 Kunt u bij Monitor streefdoelen Box 1, 10 verklaren hoe het doel van 100% gehaald gaat worden, gezien het percentage geregistreerde leraren 3% is versus het doel van 40% in 2012? 25
- Zoals in de omschrijving bij het streefdoel Box 1, 10 is vermeld voldoet eerst in 2014 40% van de leraren in po, vo en mbo aan de bekwaamheidseisen opgenomen in het register voor leraren (in 2018 is dat 100%). In de kolom streefwaarde is achter de 40% abusievelijk het jaartal 2012 opgenomen in plaats van 2014. In 2012 is het lerarenregister voor leraren in po, vo en bve van start gegaan, 3% van de leraren heeft zich vervolgens in 2012 geregistreerd.
- 19 Op welke wijze wordt ervoor gezorgd dat het aantal docenten met een master/PhD-grad in vier jaar stijgt van 66.2% naar 80%? 25
- Alle hogescholen hebben ambities geformuleerd ten aanzien van het aantal masteropgeleide hbo-docenten in 2015, die passen bij hun eigen context en uitgangspositie met als landelijke ambitie 80%. Deze ambities zijn geformuleerd in het kader van de prestatieafspraken die gelden voor de periode 2013-2016. Voorwaarde voor continuering van de aan de prestatieafspraken gekoppelde prestatiebekostiging na 2016 is de realisatie van de afgesproken prestaties ten aanzien van onderwijskwaliteit en studiesucces in de periode tot en met 2015.
- OCW geeft docenten voor hun eigen ontwikkeling en professionalisering de mogelijkheid om zelf

verantwoordelijkheid te nemen door de lerarenbeurs en de promotiebeurs beschikbaar te stellen. Van instellingen en docenten wordt verwacht dat zij hier goede afspraken over maken.

Om een substantiële bijdrage te leveren aan de realisering van de 80% doelstelling is in het Begrotingsakkoord 2013 structureel € 19 miljoen vrijgemaakt. Hiervan wordt vanaf 2013 € 14 miljoen ingezet om het budget van de Lerarenbeurs te verhogen voor de hbo-sector, zodat meer hbo-leraren via de beurs een master kunnen volgen. Om meer PhD's in het hbo te realiseren, is het budget van de Promotiebeurs met structureel met € 5 miljoen verhoogd. Dat betekent dat per jaar 1.800 extra lerarenbeurzen ter beschikking kunnen worden gesteld aan hbo-leraren en 38 extra promotiebeurzen. Inclusief de eerder beschikbaar gestelde middelen is vanaf 2013 jaarlijks een totaalbedrag van € 35,5 miljoen beschikbaar voor de professionalisering van docenten.

Verder is in het principeakkoord CAO-HBO 2012-2013 afgesproken dat 6% van het getotaliseerd jaarinkomen van de medewerkers die een aanstelling bij de hogescholen hebben wordt besteed aan professionalisering.

- 20 Wanneer verwacht u de uitwerking van de indicator Monitor streefdoelen Box 1, 13c: 'tevredenheid bedrijfsleven over mbo' ter beschikking te hebben? 26

Volgens planning zullen de resultaten voor het onderzoek naar tevredenheid bedrijfsleven in 2014 beschikbaar komen.

- 21 Kunt u aan de hand van de NSE² uit 2012 een appreciatie geven voor het hbo en wo, aangezien de cijfers in Monitor streefdoelen Box 1, 13d en e 'studenttevredenheid hbo en wo' cijfers uit 2011 zijn. 26

Het aandeel van de studenten dat voor de algemene tevredenheid over hun opleiding een score 4 of 5 geeft, is in 2012 ten opzichte van 2011 licht gestegen naar 67,6% (+2,0%) in het hbo respectievelijk 81,9% in het wo (+1,9%).

- 22 Is duidelijk waardoor het verschil in studenttevredenheid tussen hbo (65.6%) en wo (80.1%) wordt verklaard? 26

De oordelen van deze groepen studenten kunnen om meerdere redenen niet zondermeer met elkaar vergeleken worden. Zo scoren wo'ers al jaren hoger dan hbo'ers. Daarnaast verschillen de achtergrondkenmerken van de groepen studenten in het hbo en wo. Voor de volgende thema's geldt dat de verschillen in de studentenoordelen uit de Nationale Studentenenquête tussen hbo en wo het grootst zijn (in afnemende grootte en in het voordeel van het wo): roosters, studiefaciliteiten, toetsen en beoordelen, informatievoorziening en studielast. Voor de overige thema's zijn de verschillen veel kleiner en vallen ze op sommige thema's in het voordeel van het hbo uit. Het is aannemelijk dat dit ook tot uitdrukking komt in het algemene oordeel van de studenten over de opleiding dat voor het wo hoger ligt dan voor het hbo.

- 23 Waarom wordt bij Monitor streefdoelen Box 3: 1. naar de jaarrekeningen uit 2011 verwezen? Voldoen de cultuurproducerende instellingen aan de inkomstennorm uit 2012? 27

Voor de realisatiegegevens 2012 worden de jaarrekeningen en jaarverslagen van de culturele instellingen gebruikt. Deze stukken zijn uiterlijk op 1 mei ingediend. De uitkomst van de controle van deze stukken kan dus nog niet worden verwerkt in het departementale jaarverslag 2012.

- 24 In hoeverre is de plaats op ranglijstjes en citatiescores duidend voor de kwaliteit van wetenschap? 27

In het algemeen kan gezegd worden dat rankings een beperkt beeld van de kwaliteit van wetenschap geven. De werkelijkheid is veel complexer, en daarnaast bepalen ook de gebruikte indicatoren en de wijze van dataverzameling de uitkomsten. Er zijn diverse rankings in omloop, allen gebaseerd op verschillende indicatoren. Rankings hebben vooral betrekking op

---

² NSE: Nationale Studentenenquête

- universiteiten, waarbij de ene meer georiënteerd is op onderwijs, terwijl de andere meer georiënteerd is op onderzoek. Soms zijn de rankings gebaseerd op oordelen van wetenschappers zelf, anderen zijn gebaseerd op indicatoren waaraan data ten grondslag liggen. Er is de nodige kritiek op rankings en het gebruik ervan, maar ze zijn inmiddels niet meer weg te denken bij het beoordelen van de kwaliteit van universiteiten en worden ook door de universiteiten, ondanks de kritiek, regelmatig gebruikt om de eigen positie te duiden. Vanwege de kritiek dat een universiteit niet als één geheel kan worden beoordeeld zijn er inmiddels ook rankings ontstaan die zijn gericht op discipline gebieden, wat leidt tot een betere vergelijking tussen universiteiten.
- 25 Wat is de reden dat de uitwerking van de streefwaarden met betrekking tot topsectorenaanpak en valorisatie ontbreekt? Op welke termijn en op welke wijze verschijnt deze informatie alsnog? 27
- In de OCW-begroting en het Jaarverslag zijn geen streefwaarden opgenomen voor de topsectorenaanpak. Over de topsectoren wordt in het kader van het bedrijfslevenbeleid door het ministerie van Economische Zaken gerapporteerd. Bezien zal worden of voor de inzet van NWO in de topsectoren specifieke indicatoren moeten worden ontwikkeld. Indien dit gewenst is, zullen deze worden opgenomen vanaf de begroting 2014. Wat valorisatie betreft is het wachten op de uitkomsten van het proces van VSNU en Vereniging Hogescholen om in 2016 een set van indicatoren te hebben ontwikkeld.
- 26 Op welke wijze wordt ervoor gezorgd dat de streefwaarde van 300 scholen met gay-straight allianties binnen een jaar wordt gehaald? 28
- OCW ondersteunt het COC Nederland met het oog op het realiseren van Gay Straight Allianties op 300 scholen. We weten dat inmiddels 450 scholen een zogenaamd Gay Straight Alliantie pakket hebben aangevraagd bij het COC. Dit (gratis) GSA actiepakket bestaat uit een handleiding (voor leerlingen en docenten) en actiemateriaal als posters, stickers en flyers om succesvol een GSA te starten. Het project loopt tot eind december 2013. Op dat moment zal worden vastgesteld hoeveel scholen een GSA hebben.
- 27 Wat is de oorzaak van de afname van het bereik van de landelijke publieke televisie in 2012 ten opzichte van 2011 (van 85% naar 84,3%)? 28
- Deze dalende trend heeft te maken met de opzet van het Kijkonderzoek en wordt veroorzaakt door de toename van het aantal huishoudens zonder televisie in het panel van het Kijkonderzoek. In het Kijkonderzoek gaat men er namelijk nog vanuit dat er in huishoudens zonder televisie ook geen televisie wordt gekeken, zoals vroeger inderdaad het geval was. Door de toenemende digitalisering van het mediagebruik echter, kunnen mensen inmiddels ook televisie kijken zonder daadwerkelijk over een televisietoestel te beschikken; bijvoorbeeld via de laptop of een tablet
- Op dit moment is het technische nog niet mogelijk deze groep eenduidig in het Kijkonderzoek op te nemen, maar er wordt gewerkt aan een oplossing daarvoor.
- 28 In hoeverre wordt er in de toekomst een nieuwe Monitor ingericht, gezien de opmerking dat 'Monitor streefdoelen onderwijs' niet meer gevuld worden vanwege veranderde definities? Welke streefdoelen met definities zullen hierbij gehanteerd worden? 29
- De monitor streefdoelen wordt opgenomen in de beleidsagenda 2014 en worden ook als zodanig opgenomen in TIB: www.trendsinbeeld.minocw.nl. De doelen worden geformuleerd op basis van de belangrijkste doelen en thema's die gelden voor de kabinetsperiode en of horizon van de betreffende begroting.
- 29 Komt er in de toekomst een nieuwe Monitor met nieuwe streefdoelen en bijhorende definities? Welke definities zijn dat dan? 29

Zie antwoord op vraag 28.

- 30 Kunt u toelichten bij Box 1, ad 2, waar uiteen wordt gezet dat door een gewijzigde definitie in het kader van de prestatieafspraken, er geen periodiek landelijk beeld kan worden vastgesteld en deze indicatoren buiten de begroting en jaarverslag worden gemonitord, waarom deze indicatoren ten behoeve van een goed zicht op prestaties op stelselniveau niet ook als totaalwaarden in de monitor streefdoelen kunnen worden opgenomen? 29

De hoger onderwijsinstellingen hebben bij de prestatieafspraken over excellentie de mogelijkheid gekregen (en benut) te kiezen uit drie indicatoren:

- aandeel van de studenten dat deelneemt aan excellente trajecten,
- aandeel studenten aan opleidingen die als zeer goed of excellent zijn beoordeeld door de NVAO,
- aandeel studenten aan opleidingen waarover de studenten het algemene tevredenheid een oordeel 4 of 5 geven.

Door de verschillende keuzes van de instellingen is geen landelijk beeld van het hoger onderwijs beschikbaar. Voor wat betreft de deelname aan excellente trajecten heeft onderzoek in het kader van de Meerjarenafspraken een landelijk beeld opgeleverd.

De NVAO geeft sinds 2011 gedifferentieerde oordelen over opleidingen. Doordat een opleiding elke zes jaar wordt geaccrediteerd, is het landelijk beeld nu gefragmenteerd. De komende jaren wordt dit beeld geleidelijk gecompleteerd.

Voor wat betreft studenttevredenheid is met de Nationale Studenten Enquête wel een landelijk dekkend beeld voor handen. In het departementaal jaarverslag staat het resultaat vermeld als het aandeel van de studenten die hun algemene tevredenheid over de opleiding beoordelen met een 4 of een 5 (zie de Monitor beleidsdoelen onder 13d en 13e (hbo respectievelijk wo).

- 31 Kunt u toelichten bij Box 1, ad 8 en 9 welke twee indicatoren geschrapt worden? 29

De bepaling van de kwantitatieve doelen van het aantal leraren, docenten in het po, vo en mbo dat over een master of Phd-graad beschikt, zou in 2012 in overleg met het veld geschieden in relatie tot de brief over masters. Door het intrekken van dit voornemen is ook de kwantitatieve bepaling niet tot stand gekomen.

De indicator uit de begroting 2012 dat in 2016 alle leraren in po en vo voldoen aan de bekwaamheidseisen op de onderdelen “afstemmen op verschillen en opbrengstgericht werken” is in de verantwoording 2012 geschrapt omdat de einddatum niet 2016 maar 2018 is.

- 32 Kan een overzicht worden verstrekt met gerealiseerde versus geplande ombuigingen en intensiveringen? 29

Alle ombuigingen en intensiveringen uit het regeerakkoord Rutte I en het Begrotingsakkoord 2013 (Lenteakkoord) zijn gerealiseerd of zijn volgens de reguliere procedures in behandeling genomen, met uitzondering van de volgende maatregelen uit Rutte I die zijn teruggedraaid:

- Budgettering passend onderwijs;
- Invoeren leeftijdsgrens 30 jaar voor bekostiging in het mbo;
- Verhogen van de aflossingstermijn studiefinanciering van 15 naar 20 jaar;
- Invoeren sociaal leenstelsel masterfase;
- Maatregel langstudeerders; en
- Prestatiebeloning in het onderwijs.

Voor een overzicht van de geplande ombuigingen en intensiveringen uit het regeerakkoord Rutte II, verwijs ik u naar het regeerakkoord.

- 33 Moet uit de tabel worden geconcludeerd dat er in 2012 geen beleidsdoorlichtingen zijn afgerond? Zo nee, welke zijn dan wel afgerond? 30

	Ja, dat klopt, de in de begroting van 2012 toegezegde beleidsdoorlichting van het Actieplan Leraren is afgerond begin 2013.		
34	Hoe kan het dat er 13.000 minder basisschoolleerlingen zijn dan geraamd?	31	
	Door de invoering van het onderwijsnummer in het basisonderwijs is er een beter beeld van de doorstroom van leerlingen binnen het basisonderwijs. Deze doorstroom blijkt sneller te verlopen dan voorheen werd geraamd. In de raming was verondersteld dat er meer leerlingen zijn die langer doen over het basisonderwijs.		
	Door de invoering van het onderwijsnummer blijkt nu uit de telling dat er minder leerlingen zijn die er langer over doen dan geraamd.		
	Dit is de belangrijkste reden die leidt tot een lagere realisatie dan de raming van de basisschoolleerlingen.		
35	Wat zijn de belangrijkste redenen van de oplopende uitgaven per leerling sinds 2008?	32	
	De belangrijkste reden voor het oplopen van de uitgaven per leerling zijn de extra middelen die door de kabinetten Balkende IV en Rutte I ter beschikking zijn gesteld. Het gaat daarbij voornamelijk om de middelen voor het Actieplan Leerkracht Nederland, de Prestatiebox en extra middelen voor verbetering van de kwaliteit. Daarnaast is het bedrag gestegen door loon- en prijsbijstelling.		
36	Wat zijn de belangrijkste redenen van de oplopende uitgaven per leerling sinds 2008?	32	
	Zie het antwoord bij vraag 35.		
37	Waar zet de overige een derde van de schoolbesturen het geld uit de prestatiebox voor in, als slechts twee derde van de schoolbesturen dit geld inzet voor het bereiken van ambities en streefwaarden uit het bestuursakkoord? Is dit wel geoorloofd aangezien de middelen toch tot doel hebben om de ambities uit het bestuursakkoord te realiseren?	32	
	Met het geld uit de prestatiebox worden schoolbesturen in staat gesteld om de ambities uit het bestuursakkoord te bereiken. Dit laat onverlet dat besturen ook middelen uit hun lumpsum inzetten om deze ambities te bereiken. De prestatiebox en het bestuursakkoord geven richting. De verwachting is dat schoolbesturen die dat nu nog niet hebben gedaan dit schooljaar de prestatieboxmiddelen inzetten voor het bereiken van de ambities uit het bestuursakkoord. Bij de midterm review eind 2013 wordt gekeken in hoeverre de schoolbesturen zich inspannen om de ambities uit het bestuursakkoord te bereiken. Als op sectorniveau blijkt dat besturen tegenvallende resultaten boeken of onvoldoende (financiële) inspanningen leveren, kunnen deze aanvullende middelen onder striktere voorwaarden beschikbaar worden gesteld.		
38	Is een opgave mogelijk van de prestatiebox in euro's, inclusief een specificatie?	33	
	De prestatiebox bestaat uit middelen die niet geormerkt zijn en wordt als één bedrag uitgekeerd aan de schoolbesturen in het primair onderwijs. In 2012 is er in totaal € 135 miljoen aan schoolbesturen uitgekeerd. Dit bedrag is bekostigd op basis van een bedrag per leerling en een bedrag per school. In de begroting van 2013 is het bedrag voor de prestatiebox apart zichtbaar.		
39	Waar zijn de middelen in de prestatiebox terug te vinden in de uitgaventabel?	33	
	De middelen in de prestatiebox zijn onderdeel van de post personele bekostiging. In de begroting van 2013 is de prestatiebox apart zichtbaar in de uitgaventabel.		
40	Hoe kan het dat de kosten voor materieel en personeel in het primair onderwijs 60 miljoen euro	33	34

hoger uitvielen?

De hogere uitgaven voor materieel en personeel worden veroorzaakt door onder andere de toevoegingen voor loon- en prijsbijstelling en uitvoering van het 'Aktieplan Leerkracht Nederland'. Daarnaast zijn ook de middelen voor de prestatiebox toegevoegd aan de personele bekostiging.

- 41 Worden de geormerkte budgetten via de prestatiebox (verbeteren taal en rekenopbrengsten, centrale eindtoets, excellentie en talentontwikkeling), daadwerkelijk voor die geormerkte doelen benut? 34

Van de schoolbesturen besteedt 2/3 de middelen om de doelen uit het bestuursakkoord te bereiken. De verwachting is dat schoolbesturen die dat nu nog niet hebben gedaan dit schooljaar de prestatieboxmiddelen inzetten voor het bereiken van de ambities uit het bestuursakkoord. Er is overigens geen sprake van oormerking per doel. Schoolbesturen hebben de vrijheid om op basis van het bestuursakkoord de middelen in te zetten op die doelen die aansluiten bij hun eigen ambities.

- 42 Waaruit bestonden de interne herschikkingen van vijf miljoen euro binnen de materiele bekostiging? 34

Deze interne herschikkingen hebben betrekking op verschuivingen binnen artikel 1. programmautgaven. Vanuit de materiële bekostiging zijn budgetten verschoven naar de personele bekostiging.

- 43 Waar is de 11,2 miljoen euro die is gebruikt voor het realiseren van een combinatiefunctie in brede scholen exact voor gebruikt? Welke andere middelen zijn er binnen het gemeentefonds voor brede scholen? 34

In de laatste monitorrapportage 'Samenvatting monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur over 2011' (Berenschot, juni 2012) is geconcludeerd dat gemeenten gedurende de afgelopen vier tranches 107% van de afgesproken fte aan combinatiefuncties hebben gerealiseerd. 35% van de combinatiefunctionarissen is aangesteld in het basisonderwijs. Ook voor 2012 zag het er op het moment van deze rapportage naar uit dat de afgesproken norm gehaald zou worden. In de voortgangsrapportage 2012-2013, die eind 2013 (vermoedelijk in november) wordt gepubliceerd, wordt u nader geïnformeerd over de laatste stand van zaken.

- 44 Waarom is het budget voor onderwijsachterstandsmiddelen door gemeenten niet volledig besteed en hebben gemeenten 37 miljoen euro niet besteed? Kunt u dit uitsplitsen per gemeente? 35

Uit de financiële verantwoordingen die gemeenten (niet G-31) hebben ingediend, is niet op te maken wat de overwegingen van gemeenten zijn geweest om de specifieke uitkering niet of niet volledig in te zetten voor voorschoolse educatie en het inrichten van schakelklassen. Uit (informele) signalen die destijds door gemeenten zijn afgegeven, zijn echter wel een paar redenen te destilleren die hieraan ten grondslag kunnen liggen. Per 1 augustus 2006 werd het onderwijsachterstandenbeleid op een nieuwe leest geschoeid. De middelen voor de voegschoolse educatie gingen van gemeenten naar schoolbesturen en de schakelklassen werden geïntroduceerd. Gemeenten waren hier in het begin nog niet op ingespeeld en hebben in de aanloopfase hierdoor minder achterstandsmiddelen besteed. Een aantal gemeenten en schoolbesturen heeft de inrichting van schakelklassen niet aangedurfd vanwege de volgens hen zeer strikte criteria. De minimumeis van drie dagdelen voor VVE was voor veel gemeenten op dat moment nog niet haalbaar.

In onderstaande tabel is de uitsplitsing van de € 37 miljoen per gemeente weergegeven. De verantwoordingen over 2012 kunnen in 2013 nog tot correcties leiden als gevolg van het baten-lastenstelsel dat gemeenten hanteren.

Onderwijsachterstandsmiddelen 2006-2010
--

gemeente	teruggevorderd 2012 - €
Appingedam	838
Bellingwedde	21
Delfzijl	99.319
Haren	249.162
Hoogezand-Sappemeer	390.383
Leek	6.350
Stadskanaal	76.116
Veendam	14.545
Dongeradeel	2.348
Franekeradeel	63.335
Harlingen	88.116
Lemsterland	116.583
Smallingerland	415.755
Weststellingwerf	41.955
Assen	26.660
Meppel	155.396
Borne	11.533
Haaksbergen	193.593
Kampen	7.060
Olst - Wijhe	75.936
Rijssen-Holtten	339.277
Twenterand	20.033
Wierden	80.039
Rijnwaarden	414
Brummen	36.756
Culemborg	470.051
Doesburg	8.836
Ermelo	25.872
Oost Gelre	96.721
Harderwijk	512.599
Heerde	90.971
Millingen	24.396
Renkum	164.425
Rheden	73.589
Tiel	637.069
Voorst	39.510
Westervoort	33.325
Winterswijk	66.427
Zaltbommel	344.286
Zevenaar	331.551
Nunspeet	54.779
Neerijnen	25.949
De Bilt	55.901
Bunschoten	95.301
Houten	89.773
Maarssen	707.417
Rhenen	89.399
Soest	487.524
Veenendaal	1.198.385
Wijk Bij Duurstede	170.229
IJsselstein	99.840

Zeist	262.400
Nieuwegein	917.601
Amstelveen	47.862
Beverwijk	450.927
Edam-Volendam	12.039
Enkhuizen	354.852
Haarlemmermeer	167.180
Heemskerk	677.860
Heerhugowaard	505.942
Den Helder	881.948
Hoorn	724.877
Huizen	54.954
Medemblik	552.032
Ouder-Amstel	284.454
Purmerend	349.598
Schagen	189.076
Velsen	91.290
Wieringen	49.836
Zandvoort	17.359
Alphen Aan Den Rijn	379.330
Bergambacht	34.979
Bodegraven	65.972
Boskoop	43.942
Capelle Aan Den IJssel	732.038
Dirksland	10.678
Gorinchem	807.865
Gouda	1.268.470
Hardinxveld-Giessendam	150.154
Hellevoetsluis	573.044
Hendrik-Ido-Ambacht	603.384
Stede Broec	14.613
Krimpen Aan Den IJssel	123.129
Leerdam	797.160
Maassluis	1.137.320
Middelharnis	7.010
Nieuwkoop	14.991
Noordwijkerhout	75.436
Binnenmaas	57.644
Papendrecht	316.320
Ridderkerk	36.903
Rijswijk	160.820
Schoonhoven	314.829
Spijkenisse	1.530.051
Albrandswaard	95.660
Vianen	255.523
Vlaardingingen	1.667.968
Wassenaar	64.485
Woerden	76.699
Zoetermeer	483.209
Zwijndrecht	384.111
Nederlek	21.078
Hulst	103.377

Middelburg	392.080
Reimerswaal	464
Wunseradiel	39.477
Lingewaal	12.172
De Ronde Venen	5.322
Asten	271
Bergen Op Zoom	1.385.649
Best	9.187
Boekel	65.435
Boxmeer	19.358
Boxtel	335.373
Deurne	7.364
Etten-Leur	305.337
Gilze En Rijen	95.215
Goirle	0
Grave	464.889
Heusden	408.742
Oisterwijk	69.129
Oosterhout	768.571
Oss	14.215
Uden	431.881
Veghel	877.224
Werkendam	35.314
Woensdrecht	48.322
Brunssum	2.715
Kerkrade	7.738
Vaals	89.418
Venray	299.190
Gemert-Bakel	68.516
Laarbeek	39.494
De Marne	6.302
Rijnwoude	71.762
Roosendaal	1.633.847
Schouwen-Duiveland	8.092
Borger-Odoorn	12.492
Cranendonck	63.255
Moerdijk	23.872
Hof Van Twente	21.309
Leidschendam-Voorburg	74.659
Pijnacker-Nootdorp	4.150
Sluis	17.727
Echt-Susteren	217
Terneuzen	101.908
Westland	94.256
Geldrop-Mierlo	37.125
Berkelland	80.450
Doetinchem	487.298
Oude IJsselstreek	23.069
Bronckhorst	11.456
Montferland	3.730
Utrechtse Heuvelrug	361.186
Lansingerland	234.068

Zuidplas	313.619
Totaal	37.489.838

- 45 Wat is de reden van de onderbesteding van onderwijsachterstandsmiddelen door gemeenten? Wat is over het algemeen de aard van de fouten, aangezien een deel van de middelen niet exact aan de doelen van specifieke uitkering blijkt besteed. 35

Zie vraag 44.

- 46 Waaraan is het geld uitgegeven dat aan andere doelen van de specifieke uitkering voor onderwijsachterstand is besteed? Zijn de doelen uiteindelijk wel gehaald? 35

De niet G-31 gemeenten ontvingen een specifieke uitkering bestemd voor de inrichting van schakelklassen en voorschoolse educatie. Deze middelen konden dus niet voor andere dan de hiervoor genoemde activiteiten worden ingezet. Er zijn wel gemeenten geweest die de middelen hebben ingezet voor voorschoolse educatie die niet voldeed aan de kwaliteitseis van bijvoorbeeld drie dagdelen. Deze middelen zijn juridisch gesproken onrechtmatig ingezet. Als uit de financiële verantwoording bleek dat hiervan sprake was, zijn deze middelen teruggevorderd.

Uit de 'Landelijke monitor VVE, vijf jaar onderzoek naar voor- en vroegschoolse educatie 2007-2011, Sardes' is gebleken dat het beleidsdoel dat 100% van de doelgroepkinderen bereikt moest worden, niet geheel gehaald is. Het landelijk bereik in 2010 bleek uiteindelijk 80% te zijn. Voor wat betreft de kwaliteitsdoelen 'gebruik VVE-programma's in alle gemeenten' en 'minimaal één VVE opgeleide leidster per groep', blijkt uit deze monitor dat deze doelen niet helemaal bereikt zijn. Wel bleek uit de monitor voor deze kwaliteitsdoelen een stijgende lijn.

- 47 Gaat de extra aandacht voor taal- en rekenonderwijs ten koste van tijd voor andere vakken? Is er sprake van een vermindering van aandacht voor vakken, andere dan de basisvakken (taal en rekenen)? 36

Naast de uren die scholen besteden aan de noodzakelijke curriculum-vakken, blijven er uren over voor vrije vakken.

Deze uren worden nu veelal benut om ook rekenlessen te verzorgen.

- 48 Welke concrete projecten en resultaten zijn er uitgevoerd en bereikt met het Actieprogramma Toptechniek in Bedrijf? Voor welke regio's is een regiovisie opgesteld? 37

Het actieprogramma Toptechniek in bedrijf kent twee programmalijnen. Programmalijn 1 is gericht op vmbo-mbo techniek. Programmalijn 2 draait om de Centra voor Innovatief Vakmanschap. De projecten zijn nog in de startfase. Daarmee is het te vroeg om nu een opsomming van resultaten te geven. In totaal zijn 17 projecten goedgekeurd, met elk als basis een gezamenlijke regiovisie. Deze 17 regio's zijn (in willekeurige volgorde): Zuidoost Brabant (Brainport), Drechtsteden, Amsterdam, Limburg, West-Brabant, Flevoland, Gelderse steden, Zeeland, Friesland, Groningen, Zwolle, Twente, Holland Rijnland, Zuidoost-Groningen, Noordoost Brabant, Haaglanden en Rijnmond.

- 49 Hoe verhoudt het Actieprogramma Toptechniek in Bedrijf zich met uw voorstel betreffende macrodoelmatigheid in het mbo? 37

Het programma verhoudt zich goed tot de aanpak in de brief Macrodoelmatigheid mbo. Het opstellen van een gedragen regiovisie was een voorwaarde voor de deelname aan Toptechniek in Bedrijf en de toekenning van de subsidie daarvoor. In die regiovisie moesten regio's beschrijven hoe zij in hun plannen voor vmbo-mbo en/of de Centra voor innovatief vakmanschap rekening houden met de regionale arbeidsmarktsituatie en de spreiding van het opleidingsaanbod.

50	Ontvangen alle scholen met vwo-afdelingen middelen voor maatwerk en verbetering van hoogbegaafde en excellente leerlingen?	37	
	Ja, alle scholen voor voortgezet onderwijs die een VWO-afdeling hebben ontvangen deze financiële middelen.		
51	Waarom staat de realisatie van het programma Scholen aan Zet en Platform Bèta en Techniek op nul in tabel 3.2?	39	
	Als gevolg van de invoering van de prestatiebox in het voortgezet onderwijs is het budget voor het programma ‘Scholen aan zet’ (SaZ) ad. € 5 miljoen overgeheveld naar het programma ‘Actieplan beter presteren’. De overige middelen zijn overgeboekt naar artikel 1 primair onderwijs voor de uitvoering van het programma SaZ.		
52	Kan inzichtelijk worden gemaakt hoe de verdeling van aanvragen in het programma Scholen aan Zet is verdeeld over de verschillende thema’s binnen het programma?	39	
	Het programma School aan Zet ontvangt vanaf 2012 een subsidie van OCW. Scholen worden binnen het programma ondersteund om te werken aan hun ambities. Scholen kunnen ervoor kiezen om binnen School aan Zet te werken aan één of meerdere van de volgende thema’s: opbrengstgericht werken, omgaan met verschillen, lerende organisatie, kernvakken, excellentie en bèta en techniek. Verreweg de meeste scholen kiezen voor opbrengstgericht werken en omgaan met verschillen.		
53	Hoe verklaart u de forse onderbesteding op de programma uitgaven voor Taal en Rekenen in tabel 3.2?	39	
	In het bestuursakkoord VO-raad – OCW is een aantal ambities vastgelegd gericht op diverse thema’s: kernvakken en brede vorming, opbrengstgericht werken, excellentie en hoogbegaafdheid, professionele leraren.		
	Van de intensiveringsmiddelen voor ”rekenen en taal” is een bedrag van € 6 miljoen overgeboekt naar het “actieplan beter presteren” en vervolgens opgenomen in de prestatiebox. Er is dus geen sprake van een onderuitputting, maar van een overboeking van middelen..		
54	Waarom zijn bij primair onderwijs de uitgaven voor personele- en materiele bekostiging gescheiden en bij het voortgezet onderwijs niet?	39	
	Voor het voortgezet onderwijs is een aantal jaren geleden, in lijn met de lumpsumbekostiging, gekozen om in de begroting geen onderscheid meer te maken tussen personeel en materieel. In het kader van verantwoord begroten is ervoor gekozen om vanaf de begroting 2013 ook voor het primair onderwijs dit onderscheid niet meer te maken.		
55	Hoe kan het dat de kosten voor materieel en personeel in het voortgezet onderwijs zoveel hoger uitvielen, namelijk 198 miljoen euro hoger dan geraamd?	39	40
	Hiervoor zijn verschillende oorzaken. Zo is bijvoorbeeld de prijsbijstelling uitgekeerd en waren er meer leerlingen dan geraamd.		
	In het jaarverslag is, op de pagina’s 39 en 40, een uitgebreide toelichting gegeven waarom de realisatie van de uitgaven van het voortgezet onderwijs € 198 miljoen hoger is dan oorspronkelijk begroot.		
56	Waardoor zijn de extra uitgaven voor onderwijs in Caribisch Nederland veroorzaakt op zowel beleidsartikel 3 als 4?	39	43

De extra uitgaven zijn door de volgende posten veroorzaakt:

- Leerlingstijging per 1 oktober 2011 van het aantal MBO-leerlingen in Caribisch Nederland.
- CAO-maatregelen: het kostenniveau is in Caribisch Nederland in 2012 flink gestegen. Daarom heeft er een verhoging van de salarissen en van het vakantiegeld plaatsgevonden en is er een eindejaarsuitkering ingevoerd.
- Harmonisatie van de salarisschalen: op de drie eilanden in Caribisch Nederland werden verschillende salarisschalen toegepast. Dit was niet wenselijk. Daarom zijn de salarisschalen geharmoniseerd door invoering van nieuwe salarisschalen.
- Lerarenbeleid (werving leerkrachten): om het dreigende lerarentekort in Caribisch Nederland tegen te gaan is extra geld beschikbaar gesteld.
- Schoolverbeterplan: naar aanleiding van de ingediende schoolverbeterplan-begroting van Scholengemeenschap Bonaire te Bonaire is besloten extra geld ter beschikking te stellen ten behoeve van de uitvoering hiervan.
- Projectplan praktijkonderwijs: hiervoor is aanvullende bekostiging verstrekt voor de aanstelling van twee extra FTE's ten behoeve van het praktijkonderwijs.

Subsidiëring van drie noodlokalen op Bonaire: het neerzetten van deze noodlokalen viel buiten de reikwijdte van het opgestelde masterplan. Daarom is toegezegd dit project te subsidiëren.

57 Waar zijn de extra 2,6 miljoen euro voor het vo in Caribisch Nederland aan besteed? 40

In 2012 heeft het vo in Caribisch Nederland naast de reguliere Lumpsum bekostiging ook aanvullende bekostiging ontvangen en wel voor de volgende posten:

• Aanvulling leerlingstijging	€ 515.000,-
• CAO-maatregelen 2012	€ 286.000,-
• Harmonisatie lerarensalarissen	€ 513.000,-
• Lerarenbeleid (werving leerkrachten)	€ 658.000,-
• Schoolverbeterplannen	€ 185.000,-
• Projectplan Praktijkonderwijs	€ 211.000,-
• Subsidiëring 3 noodlokalen Bonaire	€ 254.000,-
Totaal	€2.622.000,-

58 Op welke wijze worden op dit moment de toetsen verder gecentraliseerd en geüniformeerd? 40

Naast de inzet van scholen om de schoolexamens nogmaals een kwaliteitsslag te geven wordt sterk ingezet op:

- De Diagnostische tussentijdse toets: deze is volop in ontwikkeling;
- Rekentoets vo: deze toets wordt vooruitlopend op de invoering in 2014 nu volop getest op inhoud en wordt geüniformeerd met de toetsen in het mbo;
- Het verder digitaliseren van de eindexamens in het vo.

59 Wat is de verklaring voor het feit dat de loonbijstelling in 2012 ontoereikend was om de kasschuif voortgezet onderwijs van 2012 te verrekenen, in 2013 de situatie ongewijzigd is en toch is besloten deze 56 miljoen euro met de lumpsum te verrekenen? 40

In 2010 is aan de sector voortgezet onderwijs ten behoeve van de kosten van arbeidsvoorwaarden een bedrag van € 56 miljoen verstrekt. In voorgaande jaren is deze € 56 miljoen via kasschuiven jaarlijks doorgeschoven, tot uiteindelijk het jaar 2013. Vorig jaar is expliciet in de memorie van toelichting op de 1^e suppletore wet aangegeven dat de dekking zou plaatsvinden uit de

loonbijstelling 2013. Ook is toen vermeld dat, wanneer de loonbijstelling 2013 niet beschikbaar zou komen, er zou worden omgebogen om dit bedrag te dekken (kamerstukken 2011-2012, 33289 VIII). Voor 2013 is vervolgens geen loonbijstelling (nullijn) beschikbaar gekomen. Daarom is de genoemde verrekening, conform de aankondiging in de 1^e suppletoire wet, uitgevoerd.

- 60 Hoe succesvol zijn studenten die van bbl³ overstappen naar bol⁴ in het afronden van die opleiding? 41
Hoe succesvol zijn studenten die direct aan bol beginnen?

Van de studenten die in 2012 zijn uitgestroomd en in de jaren ervoor binnen dezelfde opleiding zijn geswitcht van BBL naar BOL heeft 55 procent een diploma behaald. Van de groep studenten die direct aan BOL begint heeft 63 procent een diploma behaald. De groep deelnemers die binnen dezelfde opleiding geswitcht is van BBL naar BOL is zeer klein. Van de deelnemers die in 2012 zijn uitgestroomd, gaat het in totaal om 453 deelnemers. Dit is 0,5% van in totaal 98.959 uitstromers uit BOL voltijd.

- 61 Hoeveel deelnemers in het mbo zijn in de schooljaren 2010-2011 en 2011-2012 overgestapt van de bbl naar de bol als gevolg van het tekort aan bpv-plaatsen⁵? 41

Deze vraag is niet precies te beantwoorden. Wat wel algemeen kan worden gezegd is dat het aantal leerbanen al een paar jaar terugloopt. Dit vanwege de crisis. Het aandeel bbl op het totaal van het mbo daalde van 32% in 2009-2010 naar 29% in 2012-2013.

- 62 Hoe groot was het tekort aan bpv-plaatsen in de schooljaren 2010-2011 en 2011-2012 en wat is de schatting voor het tekort aan bpv-plaatsen voor de schooljaren 2012-2013, 2013-2014 en 2014-2015? 41

In de schooljaren 2010-2011 en 2011-2012 zijn er geen aanwijzingen dat er grote tekorten van bpv-plaatsen zijn geweest. Daarbij moet worden gerealiseerd dat vanaf schooljaar 2011-2012 het aantal studenten in het mbo na vele jaren van groei, is gaan krimpen. Dat betekent dat de behoefte aan bpv-plaatsen daarmee terugloopt. Voor het huidige schooljaar 2012-2013 is de verdere terugloop ingetreden van het totaal aantal mbo-studenten waarbij het aantal bbl-studenten daalt naar 29% van de totale mbo-populatie en de bol-leerweg stijgt naar 71%. De druk op het aanbod wordt daarmee verminderd

Het is lastig om prognoses van het beschikbare bpv-aanbod te maken voor de komende jaren 2013-2014 en 2014-2015. Algemeen is de verwachting dat het aantal studenten zal dalen en daarmee ook de druk op het benodigd aantal bpv-plekken.

- 63 Hoe kan het dat de kosten voor materieel en personeel in het beroepsonderwijs zoveel hoger uitvielen, namelijk 33 miljoen euro hoger dan geraamd? 41 45

Dit komt onder andere door:

- De stijging van € 56,3 miljoen op het onderdeel bekostiging roc's/overige regeling. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door een bijstelling van € 24 miljoen voor de prijsontwikkeling 2012, het incidenteel toevoegen aan de lumpsum van € 12 miljoen van de middelen voor het versterken van de centrale en uniforme toetsing en een toevoeging van een bedrag van € 6 miljoen door verschillende afrekeningen en kasschuiven.
- De realisatie van de verbetermiddelen Caribisch Nederland is daarentegen € 11,9 miljoen lager omdat middelen voor de verbetering van de onderwijshuisvesting zijn doorgeschoven om deze middelen in de juiste jaren beschikbaar te krijgen.

Ook is er een daling van € 7,8 miljoen te constateren bij de convenanten met RMC-regio's. Deze

---

³ Bbl: beroepsbegeleidende leerweg

⁴ Bol: beroepsopleidende leerweg

⁵ Bpv: beroepspraktijkvorming

- daling wordt onder andere veroorzaakt door de overboeking van middelen naar de prestatiebox en de lagere realisatie bij de prestatieconvenanten.
- 64 Wat was de incidentele tegenvaller van 19,3 miljoen euro in 2011 op het onderdeel ‘programmageden regio’s’? 44
- Voor de programmagelden regio’s 2011 geldt een incidentele tegenvaller van 19,3 miljoen euro. De regeling is in 2011 met 1 jaar verlengd en het bijbehorende budget voor het jaar 2012 is na de aanvraagprocedure in 2011 ook verplicht en betaald in 2011.
- In de ontwerpbegroting 2012 is de kasschuif van 2012 naar 2011 abusievelijk niet verwerkt. (zie ook Kamerstuk 26.695 nr. 84 d.d. 14-2-2012).
- 65 Wat verklaart het relatief grote verschil ingeschreven studenten in het wetenschappelijk onderwijs, te weten 247,7 begroting versus 232,3 realisatie? 46
- De belangrijkste oorzaken voor dit verschil zijn:
- Een lagere instroom dan was geraamd. De instroom was in 2010 en vooral 2011 lager dan was voorzien, vooral vanuit hbo-gediplomeerden en “geen onderwijs” (indirecte instroom vanuit vwo en hbo, studieonderbrekers en buitenlandse studenten). Daarnaast wordt verondersteld dat de ingevoerde, maar na de teldatum 1 oktober 2012 weer ingetrokken, langstudeerdersmaatregel een neerwaarts effect heeft gehad op de instroom. Verder treedt er een verschuiving op binnen het voortgezet onderwijs van havo/vwo naar vmbo. Dit resulteert op de wat langere termijn in meer bol-deelnemers en minder ho-studenten.
  - Meer gediplomeerde uitstroom dan verwacht. Mogelijk ook als gevolg van de na de teldatum van 1 oktober weer ingetrokken langstudeerdersmaatregel.
- 66 Waarop is de aanname gebaseerd dat de achterblijvende instroom gedeeltelijk het gevolg is van de langstudeerdersmaatregel? Is aan te geven hoeveel studenten minder zijn ingestroomd door de (dreigende invoering van) de maatregel? 46 47
- Het is niet aan te geven hoeveel studenten minder zijn ingestroomd door de toen ingevoerde maatregel omdat van deze studenten niet bekend is waarom zij hun studie hebben gestopt. Wel blijft de instroom achter ten opzichte van de stijgende trend in voorafgaande jaren. Het is aannemelijk dat het verschil grotendeels verklaard kan worden uit de langstudeerdersmaatregel, die per 1 oktober 2011 was ingevoerd, maar pas na de teldatum 1 oktober 2012 weer is ingetrokken. Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 65.
- 67 Worden er op korte termijn (extra) maatregelen genomen om verdere daling in instroom in het deeltijdonderwijs een halt toe te roepen? 46 47

De langjarige trend van dalende instroom laat in de meest recente jaren een nog scherpere daling zien die wordt veroorzaakt door de economische situatie, waardoor werkgevers minder investeren in opleidingen voor hun personeel. Volgens een aantal respondenten in het inventariserend onderzoek dat ResearchNed in 2012 heeft uitgevoerd in het kader van de verkenning deeltijdonderwijs is de scherpere daling ook veroorzaakt door het instellingscollegegeld voor tweede studies en soms door de langstudeerdersmaatregel. Met betrekking tot het instellingscollegegeld voor tweede studies zijn recent twee maatregelen aangekondigd. In de eerste plaats wordt de WHW gewijzigd zodat studenten die een tweede studie starten tijdens een eerste studie, en deze ononderbroken volgen, deze tweede studie tegen wettelijk collegegeld kunnen afronden (Kamerstuk 33400 VIII, nr. 133). Daarnaast is de toezegging gedaan om in het najaar, als de evaluatie komt van onder meer de hantering van het instellingscollegegeld voor tweede studies, aan te geven wat de mogelijkheden en effecten zijn van maximering van het instellingscollegegeld voor tweede studie (motie Mohandis/Rog, Kamerstuk 33519, nr. 46). De langstudeerdersmaatregel is door dit kabinet afgeschaft. Met ingang van het komende studiejaar zouden de effecten daarvan op de instroom te zien moeten zijn.

De analyses in het kader van de in 2012 uitgevoerde brede verkenning deeltijd hoger onderwijs wezen erop dat de langjarige trend van dalende instroom te maken heeft met een gebrek aan

flexibiliteit en vraaggerichtheid van het bekostigde aanbod deeltijd hoger onderwijs. Dat onderwijs sluit onvoldoende aan op de specifieke kenmerken en behoeften van volwassenen en de vraag van werkgevers. Er is een adviescommissie ‘flexibel hoger onderwijs voor werkenden’ ingesteld onder leiding van de heer Rinnooy Kan. Deze commissie zal een advies uitbrengen over te nemen maatregelen in beleid, kaders in wet- en regelgeving en het financieringsmodel. Die adviezen zullen erop gericht zijn de flexibiliteit en vraaggerichtheid zodanig te versterken dat de participatie van de volwassen beroepsbevolking aan het hoger onderwijs groeit en het aandeel hoger opgeleiden in de beroepsbevolking wordt vergroot. Nederland heeft op dat punt een achterstand op andere vooraanstaande kenniseconomieën.

Verwacht wordt het advies na de zomer te ontvangen en het voornemen is een beleidsreactie daarop in oktober naar de Tweede Kamer toe te sturen. Met ingang van 2014/2015 zal experimenteerruimte worden geboden aan instellingen, om het hoger onderwijs voor de volwassen beroepsbevolking te flexibiliseren. De AMvB voor deze experimenteerruimte wordt dit najaar naar de Tweede Kamer gestuurd.

- 68 Kunnen de toevoegingen van 153,5 miljoen euro (hbo) en 104,4 miljoen euro (wo) aan de post ‘garantieplichtingen’ worden gespecificeerd? 48 50

De specificatie van deze bedragen luidt als volgt:

Hoger beroepsonderwijs, artikel 6	
Hogeschool van Amsterdam	28.400.000
Hanzehogeschool Groningen	18.023.500
Avans Hogeschool	11.800.000
Stichting Noordelijke Hogeschool Leeuwarden	5.800.000
Stenden Hogeschool voorheen CHN	4.340.000
Stenden Hogeschool voorheen HD	1.600.000
Stichting Hogeschool Utrecht	22.500.000
Saxion Hogescholen	12.305.100
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	29.890.000
Hogeschool Zuyd	12.000.000
Stichting Hotelschool Den Haag	1.500.000
St Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten	5.300.000
Totaal	153.458.600

Wetenschappelijk onderwijs, artikel 7	
Universiteit Utrecht	50.000.000
Universiteit Twente	20.900.000
Rijksuniversiteit Groningen	33.500.000
Totaal	104.400.000

Het betreft hier garanties die zijn afgegeven in het kader van schatkistbankieren. Een onderwijsinstelling kan bij de schatkist een krediet opnemen met een maximum van 10 procent van de jaarlijkse rijksbijdrage. Hiervoor staat de Rijksoverheid garant.

- 69 Kunt u een specificatie geven voor de verhoging van 32 miljoen euro (artikel 6) en 28,4 miljoen euro (artikel 7) als gevolg van het intrekken van de langstudeerdersmaatregel? 49

Door het intrekken van de langstudeerdersmaatregel verviel met ingang van 1 september 2012 de heffing van het verhoogd collegegeld voor langstudeerders. Omdat hogescholen en universiteiten eerder hiervoor waren gekort, zijn zij in 2012 hiervoor gecompenseerd. Bij brief van 10 oktober 2012 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk 31288, nr. 317, bent u hierover geïnformeerd (inclusief ‘groen onderwijs’ gaat het in totaal om € 62,0 miljoen: € 32,7 miljoen voor de hogescholen en € 29,3 miljoen universiteiten).

- 70 Wat is de reden voor de verschuiving van twee miljoen euro, bedoeld voor de centres of expertise naar het Raakprogramma? 49

Voor de jaren 2013 t/m 2016 is de € 2 miljoen voor de Centres of Expertise toegevoegd aan het selectieve budget, i.c. de middelen voor zwaartepuntvorming en profilering. Omdat pas met ingang van 2013 selectief middelen worden toegewezen voor kwaliteit en profiel, is de € 2 miljoen voor 2012 toegevoegd aan de middelen voor ‘Praktijkgericht onderzoek (Raak)’ (Tweede Kamer, vergaderjaar 2011–2012, 33 280 VIII, nr. 2). Zowel het Raak-programma als de Centres of Expertise dragen bij aan de versterking van het praktijkgericht onderzoek van hogescholen.

- 71 Waardoor werden de specifieke knelpunten veroorzaakt (zowel voor hbo als wo)? 49 51

Voor het hbo, artikel 6, gaat het om de volgende knelpunten:

- aanvullende compensatie loonbijstelling in verband met de IAB-operatie (IAB: Inkomensafhankelijke bijdrage),
- correctie van een mutatie die al bij 1e suppletoire begroting 2012 was verwerkt (overheveling van middelen van het programma-artikel naar het centrale apparaatsartikel) en
- diverse kleinere posten.

Voor het wo, artikel 7, gaat het om de volgende knelpunten:

- aanvullende compensatie loonbijstelling in verband met de IAB-operatie (IAB: Inkomensafhankelijke bijdrage),
- correctie van een mutatie die al bij 1e suppletoire begroting 2012 was verwerkt (overheveling van middelen van het programma-artikel naar het centrale apparaatsartikel),
- bijstelling van de rijksbijdrage van een universiteit vanwege een technische correctie en aanvullende aflossing van het in 2009 afgesproken compensatiebedrag in verband met de invoering van de bachelor-masterstructuur.

- 72 Zijn de 91 miljoen euro extra uitgaven ten opzichte van de begroting voor wetenschappelijk onderwijs veroorzaakt door de studentgebondenfinanciering of door de onderzoeksfinanciering? 50

De extra uitgaven van € 91,0 miljoen hebben zowel op het onderwijsdeel, onderzoeksdeel als het deel academische ziekenhuizen betrekking. De meeste in de toelichting vermelde mutaties hebben echter specifiek betrekking op het onderwijsdeel. Zo zijn bijvoorbeeld de mutaties studentontwikkeling, profileringsfonds en afschaffing langstudeerdersmaatregel alle verwerkt in het onderwijsdeel.

De mutatie op het gebied van loon- en prijsbijstellingen zijn aan alle drie de onderdelen toe te rekenen.

- 73 Kunt u bevestigen dat de verlaging van 33,7 miljoen euro als gevolg van de ontwikkeling van het aantal studenten relatief beperkt is ten opzichte van de verlaging op artikel 6 (30,7 miljoen euro) in relatie tot de studentaantallen ontwikkelingen daar (referentieraming 2012)? 50

Nee, dat kan niet worden bevestigd. De verlaging van de reguliere bekostiging van het hbo van € 30,7 miljoen komt overeen met een verlaging van het totaal aantal hbo-studenten in de Referentieraming 2012 van 1,7% ten opzichte van de Referentieraming 2011. In het wo is de verlaging van € 33,7 miljoen het gevolg van een verlaging van de raming van het totale aantal studenten van 2,8%.

Dat ten opzichte van de middelen voor de reguliere bekostiging de mutatie op artikel 7 in relatieve zin kleiner lijkt, komt doordat de reguliere bekostiging van artikel 7 ook het ‘onderzoeksdeel’ en het ‘deel academische ziekenhuizen’ bevat. Deze beide delen zijn niet student-afhankelijk.

- 74 Kunt u inzicht geven in de verdeling per universiteit van de onderzoekbijdrage aan universiteiten, waarbij inzichtelijk wordt gemaakt hoe dit bedrag per universiteit is opgebouwd? 51

De rijksbijdrage die een universiteit ontvangt is gebaseerd op het Uitvoeringsbesluit WHW 2008. In het besluit zijn bepalingen opgenomen over de verdeling van het onderwijsdeel en het onderzoekdeel op de rijksbegroting. De opbouw van de onderzoekbijdrage is als volgt:

- graden: 15% van het onderzoekdeel wordt verdeeld op basis van het aantal bekostigde graden dat een instelling heeft verleend vanwege het met succes afronden van wo-opleidingen,
- promoties: per promotie wordt € 94.438 en per ontwerpercertaat € 78.699 verstrekt,
- onderzoekscholen: een historisch bepaald bedrag wordt verdeeld over de universiteiten op basis van in de Regeling financiën hoger onderwijs vastgestelde percentages (vervallen in 2013),
- bedragen onderzoek: verder wordt een bedrag toegevoegd zoals vastgelegd in de aangehaalde regeling, onder meer gerelateerd aan toponderzoekscholen (conform eerdere advisering door NWO), internationaal onderzoek en het Sectorplan natuur en scheikunde,
- percentages onderzoek: het resterende bedrag wordt verdeeld op basis van percentages vastgelegd in de aangehaalde regeling, op basis van historische besluitvorming.

Het is aan de instellingen de rijksbijdrage in te zetten voor het vervullen van de wettelijke taken onderwijs en onderzoek (bestedingsvrijheid). Conform de toezegging in het algemeen overleg over wetenschapsbeleid van 18 april 2013 is in dit overzicht bij de relevante bedragen tussen haakjes het aantal gewogen graden en promoties opgenomen. Hiermee is aan de toezegging in dit algemeen overleg voldaan. In 2012 heeft dit geleid tot de volgende opbouw van de onderzoekbijdrage per universiteit:

bedragen x € 1 miljoen						
	a.	b.	c.	d.	e.	f.
universiteit	graden	promoties	onderzoek- scholen	bedragen onderzoek	percentages onderzoek	totaal onderzoek- deel
Universiteit Leiden	20,6 (9.136)	31,3 (331)	7,4	6,1	82,2	147,6
Rijksuniversiteit Groningen	26,0 (11.515)	36,3 (384)	7,9	7,4	82,4	159,9
Universiteit Utrecht	39,6 (17.516)	44,1 (467)	10,4	14,0	117,3	225,4
Erasmus Universiteit Rotterdam	22,4 (9.902)	28,1 (298)	4,3	4,8	50,2	109,8
Technische Universiteit Delft	14,5 (6.416)	32,8 (333)	12,0	11,6	155,8	226,7
Technische Universiteit Eindhoven	7,5 (3.321)	23,9 (189)	6,5	7,5	72,6	118,1
Universiteit Twente	8,3 (3.695)	17,8 (188)	5,1	8,6	62,1	101,9
Universiteit Maastricht	17,6 (7.802)	19,4 (205)	3,1	0,0	46,1	86,2
Universiteit van Amsterdam	29,1 (12.868)	38,2 (404)	9,6	7,1	102,2	186,2
Vrije Universiteit Amsterdam	27,6 (12.221)	29,0 (307)	6,5	2,8	73,9	139,8
Radboud Universiteit Nijmegen	24,1 (10.674)	26,5 (281)	6,6	6,9	70,8	135,0
Universiteit van Tilburg	10,6 (4.686)	10,2 (108)	1,9	0,0	27,1	49,7
Open Universiteit	1,8 (790)	0,6 (6)	0,0	0,3	11,5	14,1
Protestantse Theologische Universiteit	0,1 (60)	0,7 (7)	0,0	0,0	3,0	3,8
Theologische Universiteit Apeldoorn	0,1 (37)	0,0 (0)	0,0	0,0	0,2	0,3
Universiteit voor Humanistiek	0,2 (75)	0,5 (5)	0,0	0,0	1,5	2,1
Theologische Universiteit Kampen	0,1 (30)	0,3 (3)	0,0	0,0	0,1	0,4

	250	339	81	77	959	1.707
--	-----	-----	----	----	-----	-------

- 75   Waarom wordt niet inzichtelijk gemaakt welke effecten met de bestede middelen in beleidsartikel 8 zijn bereikt, mede gezien het feit dat de Kamer in 2011 een begrotingsonderzoek heeft gedaan naar de begroting 2012 van dit artikel? 52

In het Jaarverslag is aangegeven dat de internationale uitgaven op artikel 8 zich naar hun aard moeilijk laten vangen in een harde effectmeting. In de begrotingstukken zijn de verschillende uitgaven op artikel 8 uitgebreid toegelicht. Voor wat betreft posten als de bevordering van in- en uitgaande studiemobiliteit of de bevordering van culturele activiteiten in het buitenland zijn relevante cijfers opgenomen in de publicaties *Trends in Beeld 2012* en *Kerncijfers OCW*.

- 76   Is een specificatie beschikbaar van de prestatiebox uitgaven en daarmee bereikte resultaten? 55

De uitgaven 2012 opgenomen in de prestatieboxen (looptijd tot en met 2015) om de in de bestuursakkoorden geformuleerde professionaliseringsdoelen van leraren, docenten en schoolleiders te realiseren zijn voor po € 42 miljoen, voor vo € 26 miljoen en voor mbo € 22 miljoen. De scholen zijn in 2012 aan de slag gegaan om hiermee de sectorale prestatieafspraken te vertalen naar doelstellingen op schoolniveau. Op basis van een in 2013 uit te voeren midterm-review (meting voortgang streefwaarden) zal worden besloten of de uitgaven voor de laatste 2 jaar ongewijzigd via de prestatieboxen ter beschikking blijven worden gesteld of dat dit onder striktere voorwaarden moet geschieden. In 2015 vindt een evaluatie plaats, waarin onderzocht wordt of de beoogde resultaten inderdaad gehaald zijn en de mate waarin de in de bestuursakkoorden vastgelegde aanpak succesvol is gebleken.

- 77   Hoe kan het dat de kosten voor personeel en materieel overal hoger uitvallen, terwijl de kosten voor arbeidsmarktbeleid lager uitvallen, te weten: 257 miljoen euro in plaats van 426 miljoen euro, een meevaller van 169 miljoen euro? Wat is er met deze meevaller gebeurd? 55:
}

De kosten voor arbeidsmarktbeleid zijn lager dan begroot doordat een groot deel van de begrote kosten is overgeheveld naar de kosten voor de lumpsum/prestatieboxen van de sectoren po, vo en mbo. Dit is één van de oorzaken waardoor de kosten voor personeel en materieel voor die sectoren hoger zijn uitgevallen dan begroot. Er is in dit verband dan ook geen sprake van een meevaller van € 169 miljoen op het arbeidsmarktbeleid.

- 78   Kunt u een appreciatie geven van de diverse resultaten die zijn geboekt met betrekking tot Actieplan Leerkracht, ten opzichte van de gestelde doelen voor 2012? 56

In de *beleidsdoorlichting actieplan Leerkracht* (Kamerstuk 31 511, nr. 10), die op woensdag 20 maart 2013 aan uw kamer is gestuurd, staat een uitgebreide beschrijving van de resultaten van de maatregelen van het actieplan Leerkracht.

- 79   Wat heeft d 14 miljoen euro extra budget, bedoeld om leraren op te leiden op de werkplek, opgeleverd? 57

Met de aanvullende bekostiging voor de opleidingsscholen werden in

2011/2012 ruim 9800 studenten van een lerarenopleiding voor een substantieel deel opgeleid in de praktijk (De meeste studenten volgen meer dan 40% van het curriculum op de school).

De Inspectie is in het eindrapport van de *Monitor Krachtig Meesterschap* (Kamerstuk 27923 nr. 150) positief over deze opleidingsroute en geeft aan dat ook de betrokkenen unaniem positief zijn over opleiden in de school: de afstand tussen school en opleiding is kleiner geworden en de opleidingsroute is aantrekkelijk voor studenten.

- 80 Door overboekingen van beloningsmaatregelen (circa 120 miljoen euro) naar de onderwijssectoren po en vo wordt het inzicht in zowel artikel 9 als artikel 1 en 2 bemoeilijkt. Daarnaast is de prestatiebox niet separaat zichtbaar. Wordt deze systematiek in toekomstige begrotingen en verslagen gewijzigd? 58

Met ingang van de begroting 2013 is op artikel 9 zowel het onderdeel beloning LeerKracht als de prestatiebox afzonderlijk zichtbaar gemaakt. Ook op artikel 1 (po) en 3 (vo) zijn de prestatieboxen afzonderlijk opgenomen, de beloning maakt daar onderdeel uit van de lumpsumbekostiging. De verantwoording van de uitgaven van de op artikel 9 begrote kosten po en vo voor de beloning en de prestatiebox vindt altijd plaats bij de artikelen 1 en 3, de realisatie op artikel 9 is voor deze onderdelen altijd nihil aangezien deze worden overgeboekt naar artikel 1 en 3.

- 81 Hoeveel leraren hebben hun opleiding niet of niet voldoende afgerond en dus 6,5 miljoen euro terugbetaald aan lerarenbeurzen? 58

Zie het antwoord op vraag 82.

- 82 Hoeveel lerarenbeurzen zijn er in totaal verstrekt en voor welk bedrag, en wat is daarvan het percentage leraren die hun opleiding niet of niet voldoende hebben afgerond en dus de lerarenbeurs hebben terugbetaald? 58

Vanaf de invoering in 2008 tot en met 2012 zijn er ruim 33.000 beurzen verstrekt tot een bedrag van € 273 miljoen. Gemiddeld staakt jaarlijks ca. 7% van de leraren met een lerarenbeurs hun studie, uitgedrukt in absolute aantallen gaat het om iets meer dan 400 leraren per jaar.

- 83 Op welke wijze draagt de invoering van een leenstelsel bij aan de waarborging van de toegankelijkheid van het onderwijs? 59

Dit kabinet vindt het borgen van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs zeer belangrijk. Iedereen die de capaciteiten en de motivatie heeft om te gaan studeren, zou dit ook moeten kunnen doen. We willen de toegankelijkheid garanderen door iedereen voldoende financiële ruimte te geven om in de studie van hun keuze te kunnen investeren. Dat gebeurt door het lenen sociaal vorm te geven én door via een inkomensafhankelijke toegankelijkheidsbeurs rekening te houden met wat ouders bij kunnen dragen. De terugbetaling gebeurt naar draagkracht over een lange periode en tegen een gunstige rente. Aan iedereen wordt de mogelijkheid gegeven om naar eigen keuze versneld af te lossen of om de terugbetaling maximaal vijf jaar lang op te schorten.

- 84 Welke (mogelijke) oorzaak is aan te wijzen voor de (te hoge) raming voor verstrekken van de aanvullende beurs, met namen bij de bol-studenten? 59

Dat de realisaties lager uitvallen dan de raming kan verschillende oorzaken hebben. De precieze oorzaken zijn niet bekend maar het kan bijvoorbeeld zo zijn dat minder studenten een aanvullende beurs hebben aangevraagd. Een

andere oorzaak kan zijn dat er minder studenten waren die voldeden aan de criteria die gesteld worden aan de aanvullende beurs, waaronder de hoogte van het ouderinkomen.

- 85 Zijn de vernieuwing van studiefinancieringssystemen en het Actieplan misbruik uitwonendenbeurs onvoorziene projecten of onvoorziene extra uitgaven op reeds bekende projecten, aangezien de programma-uitgaven bij DUO⁶ zijn 25 miljoen euro hoger dan begroot zijn (+28%)? 60

Nee. De extra uitgaven in 2011 hangen voor het grootste deel samen met de financiering van lopende projecten en voor een ander deel met een administratieve verschuiving.

Voor het Programma Vernieuwing Studiefinanciering is in 2011 het budget verlaagd met € 7,5 miljoen en in 2012 verhoogd met hetzelfde bedrag (bij 1e suppletoire begroting 2012). Voor dit programma is het budget 2012 verhoogd € 10,0 miljoen om de volgende programmafase te bekostigen (bij 2e suppletoire begroting 2012). Om misbruik met de uitwonendenbeurs tegen te gaan, is het uitgavenbudget vanaf 2012 met € 2,5 miljoen verhoogd (zie 1e suppletoire begroting 2012). Daarnaast zijn er om administratieve redenen uitgaven ten laste gegaan van begrotingsartikel 11 en niet ten laste van begrotingsartikelen 12 en 13. Per saldo is er op deze drie artikelen in 2012 € 2,5 miljoen minder tot besteding gekomen voor projecten van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

- 86 Hoe komt het dat bij het aantal bol-studenten met alleen een (nul)lening de realisatie meer dan is verdubbeld ten opzichte van de raming (4632 in plaats van 1900), terwijl bij het aantal bol-studenten met een basisbeurs de realisatie juist beduidend lager is dan de raming (223.171 in plaats van 241.700)? 61

De raming voor de begroting 2012 van het aantal bol-studerenden met alleen een (nul)lening is gebaseerd op de realisatiecijfers 2010. Uitgaande van de realisatie 2010 (1.752) was het geraamde aantal van 1.900 plausibel. Uit de realisatie 2012 blijkt nu dat er meer bol-studerenden om uiteenlopende redenen langer dan vier jaar studeren, bijvoorbeeld omdat ze langer over hun opleiding doen of een tweede opleiding volgen. In de raming voor de begroting 2012 van het aantal bol-studerenden met basisbeurs is uitgegaan van een groei op basis van de realisatie in de voorgaande jaren en de referentieraming. Deze groei heeft zich in minder sterke mate voorgedaan dan verwacht.

- 87 Welke (mogelijke) oorzaken zijn er te geven voor de tegenvallende aflossing van de studieleningen? 65

Er bestaat een mogelijkheid om studieleningen extra/spontaan af te lossen en daarvoor wordt elk jaar een raming gemaakt. De realisatie bij de reguliere aflossing van studieleningen is in 2012 hoger dan in 2011 en voorgaande jaren en is in lijn met de in de loop van die jaren steeds hogere realisaties aan verstrekte studieleningen. De realisatie van de extra/spontane aflossingen vertoont een dalende lijn ten opzichte van de raming die is gemaakt op basis van de realisaties in de voorgaande jaren.

Een oorzaak van de lagere extra aflossing van studieleningen kan zijn dat ex-studenten meer rentevoordeel hebben van sparen dan in het doen van extra aflossingen of hiervoor gewoon minder financiële ruimte hebben.

---

⁶ DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs

88 Waar werden de extra kosten bij cultuur lagen (subsidie voor de basisinfrastructuur ging omhoog met 70 miljoen euro, frictiekosten met 47 miljoen euro en monumentenzorg met 61 miljoen euro, 163 miljoen euro hoger dan geraamd) door veroorzaakt en waarom waren deze niet voorzien? 73

De verhoging van de verplichtingen voor de basisinfrastructuur 2013-2016 komt met name voort uit de aanpassing van het financieel kader conform de wijziging van de *Regeling op het specifiek cultuurbeleid* van 6 september 2012. Het ging daarbij om de volgende bijstellingen; loon- en prijsontwikkeling, arbeidsvoorwaardenmiddelen en een bijstelling voor de technische investeringen voor musea. Daarnaast zijn enkele vierjarige projectsubsidies verstrekt, zoals specifieke huisvestingssubsidie en HGIS-middelen. Dit is toegelicht in de brief Nieuwe visie cultuurbeleid (Kamerstuk 32 820, nr. 65) die op 18 september 2012 aan de Kamer is aangeboden.

De frictie- en transitiekosten zijn eerder aan instellingen beschikbaar gesteld dan bij het opstellen van de begroting 2012 en de regeling frictie-en transitiekosten was voorzien.

Voor de verhoging van de verplichtingen monumentenzorg, zie het antwoord op vraag 89.

89 Waaruit bestaan de niet geraamde verplichtingen (61,4 miljoen euro) voor de monumentenzorg? 73

Op artikel 14 zijn de verplichtingen opgehoogd met € 61,4 miljoen als gevolg van meer aangegane verplichtingen Monumentenzorg. De verplichtingen monumentenzorg zijn vastgelegd in de beleidsbrief voor de Modernisering van de Monumentenzorg (Momo) (Kamerstuk 31 700 VIII, nr. 216 en 32 156, nr. 31). Enerzijds heeft dit te maken met een bedrag van € 14,2 miljoen aan instandhoudingssubsidie dat in 2012 is verplicht maar de komende jaren pas wordt uitbetaald. Daarnaast is de Kamer (Kamerstuk 32156, nr. 42) geïnformeerd over een extra impuls ter bestrijding van de crisis in de bouwsector (€ 27,2 miljoen) en vervroegde dotatie aan het Revolving Fund-plus voor restauratiehypotheek (€ 20 miljoen). De verplichtingen zijn aangegaan binnen de gestelde kaders van het meerjarige uitgavenbudget van de begroting.

90 Wat is de laatste stand van zaken als het gaat om de besteding van de frictiekosten voor culturele instellingen en hoeveel blijft er naar verwachting over? 73

De visiebrief Cultuur beweegt, die zeer binnenkort aan de Kamer wordt aangeboden, zal een opgave bevatten van de laatste stand van zaken rond de besteding van de frictiekosten.

91 In hoeverre bestaat er al duidelijkheid over het deel van de innoveringsgelden voor letteren en bibliotheken dat is gereserveerd voor de betaling van de frictiekosten? Wat zou er anders met dit bedrag zijn gebeurd? 73

De innoveringsgelden zijn bestemd voor vernieuwende onderwerpen op het gebied van letteren en bibliotheken. In 2012 is bewust de hand op de knip gehouden, omdat er rekening werd gehouden met forse bedragen aan frictiekosten als gevolg van de subsidiebeëindiging van een aantal instellingen. Het bedrag van € 1,9 miljoen, dat in 2012 niet is besteed aan

innovering, is in 2012 eenmalig ingezet voor de betaling van deze frictiekosten.

92 Hoe wordt de Cultuurkaart in de periode na 2012/2013 gefinancierd? 74

De visiebrief “Cultuur beweegt”, die zeer binnenkort aan de Kamer wordt aangeboden, zal hierop ingaan.

93 Wat zijn tot dusver de resultaten van het programma ‘Ondernemerschap cultuur’? 74

1. Leiderschapsprogramma Cultuur

Het leiderschapsprogramma moet de verdere professionalisering van het leiderschap in de culturele sector aanjagen. De aanbesteding van het leiderschapsprogramma is op 21 december 2012 openbaar geworden. Negen partijen hebben zich ingeschreven. Begin juni wordt bekend gemaakt aan wie de ontwikkeling, opzet en uitvoering van het leiderschapsprogramma wordt gegund. De eerste leergang van het leiderschapsprogramma zal najaar 2013 van start gaan. Het programma zal het eerste jaar maximaal 20 deelnemers kunnen toelaten, het jaar daaropvolgend maximaal 40.

2. Coach financieringsmix en fondsenwerving

Het doel van de coach financieringsmix en fondsenwerving is door middel van coaching overdragen van expertise en ondersteunen van individuele instellingen en makers binnen de non-profit Nederlandse cultuursector. Op verzoek van de sector is gekozen voor praktische ondersteuning op maat in de vorm van coaching. In de openbare aanbesteding zal aan marktpartijen worden gevraagd om een entiteit in te richten of een samenwerking aan te gaan die in staat is snel en accuraat coaching op maat aan te bieden. Uitgegaan wordt van tientallen coachingstrajecten per jaar. De voorbereidingsfase van de aanbesteding is zo goed als afgerond. Het openbaar maken van deze aanbesteding wordt rond de zomer verwacht.

3. Campagne Cultuur, Daar geef je om.

In augustus 2012 is gestart met de communicatiestrategie ‘Cultuur, Daar Geef Je Om’. Deze strategie heeft betrekking op de *culture of giving* en de *culture of asking*. De campagne heeft als doel culturele instellingen te ondersteunen met een heldere strategie, samenhang via beeldmerk, informatieverstrekking en netwerkopbouw. Hiervoor worden netwerkbijeenkomsten georganiseerd en communicatie- en fondsenwervingsmiddelen ter beschikking gesteld.

Daarnaast richt de campagne zich op het algemeen publiek (cultuurliefhebbers) om meer bekendheid te geven aan de manieren waarop gegeven kan worden aan cultuur. Daarbij wordt vooral informatie verstrekt, zoals over de voordelen van de Geefwet o.a. via het online platform (www.daargeefjeom.nl). Vanaf de zomer zullen nieuwe communicatietools ter beschikking worden gesteld aan culturele instellingen en publiciteitsacties worden ondernomen om het geven aan cultuur onder de aandacht van het publiek te brengen.

4. Stichting Cultuur-Ondernemen

Cultuur-Ondernemen zet zich in voor culturele organisaties en zelfstandig werkende kunstenaars en creatieven die meer rendement willen halen uit hun ondernemerschap. Cultuur-Ondernemen ontvangt subsidie voor 2013 en 2014. De organisatie houdt zich bezig met kennistransfer en stelt

financieringsinstrumentarium ter beschikking.

De samenhang van het Programma Ondernemerschap Cultuur wordt bewaakt door een stuurgroep met daarin stakeholders uit het culturele veld.

94 Met welk budget zou het Mediafonds zijn werkzaamheden voort kunnen zetten? 79

Enkel met het bestaande budget kan het Mediafonds zijn werkzaamheden voortzetten op het huidige niveau. Echter, in het regeerakkoord is gekozen voor opheffing van het Mediafonds.

95 Waaraan is het bedrag van 35,7 miljoen euro dat is meer uitgegeven aan de publieke omroep dan begroot, uitgegeven? Hoeveel van deze 35,7 miljoen euro is in de algemene mediareserve terecht gekomen? 80

Het bedrag van € 35,7 miljoen is volledig gedoteerd aan de Algemene Mediareserve. Binnen de Algemene Mediareserve is dit bedrag gereserveerd voor de betaling van frictiekosten, die het gevolg zijn van de bezuinigingen op het mediabudget.

96 Welke activiteiten zijn er ontplooid met twee miljoen euro op de post ‘bewust mediagebruik’ in het beleidsartikel Media? 80

De € 2 miljoen wordt besteed aan het mediawijsheid expertisecentrum en de activiteiten die zij ontplooiën. Het gaat om:

- een landelijke loketfunctie en mediawijsheidspaviljoen bij Beeld en Geluid
- een stimuleringsregeling voor innovatieve mediawijsheidsprojecten
- een activiteitenbudget (onder andere: netwerk mediawijsheid, website voor publiek, professionals en netwerkpartners, onderzoek, week van de mediawijsheid)

97 Waaraan is de 2.074.000 euro op de post ‘overige uitgaven’ in het beleidsartikel Media uitgegeven? 80

Het bedrag van € 2.074.000 op de post ‘overige uitgaven’ is aan de volgende instellingen/onderwerpen uitgegeven.

<u>Instellingen/onderwerpen</u>	<u>Bedragen (x 1.000 euro)</u>
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (is onderdeel van de reguliere bekostiging)	908
Nederlandse Publiek Omroep (ten behoeve van Netherlands Information Service)	111
BES-eilanden (toezichtskosten Commissariaat voor de Media)	150
Nederlands Perlmuseum (basisinfrastructuur cultuur 2009-2012)	377
AWO-fonds voor de Omroep (projecten op het gebied van arbeidsmarkt, werkgelegenheid en opleiding)	178
European Journalism Centre	129
Inhuur externen (extra werkzaamheden als gevolg van bezuinigingen bij publieke omroep)	133

Diverse onderzoeken 88

Totaal 2.074

De eerste drie bedragen zijn in het verleden vanuit andere departementen/ begrotingsartikelen overgeboekt naar het mediabudget. Vanaf 2013 maken ze in de begroting deel uit van het mediabudget, omdat daaruit de bekostiging plaatsvindt.

98 Hoe komt het dat de reclameontvangsten in 2012 18 miljoen euro hoger zijn dan geraamd? 81

2012 is een evenementenjaar, waarin de reclameontvangsten in de regel hoger uitvallen dan in niet-evenementenjaren. Door de Europese Kampioenschappen voetbal 2012 en de voor Nederland zeer succesvolle Olympische Spelen in Londen zijn de reclameontvangsten hoger dan vooraf geraamd.

99 Is de keuze voor citatie-score als (enige) indicator voor de kwaliteit van de Nederlandse wetenschap, in de toekomst nog te rijmen met de Nederlandse ambitie om met een aantal Europese landen een kopgroep op het gebied van Open Access te vormen en wordt er nagedacht over een betere indicator voor effectmeting? 82

De citatie-impact score is een belangrijke, veelgebruikte indicator om de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek in globale zin te meten. De indicator speelt een rol bij het maken van vergelijkingen van wetenschappelijke kwaliteit: onder meer tussen wetenschapsgebieden, tussen landen en tussen instellingen.

Belangrijk kenmerk van deze indicator is dat hij is gebaseerd op gegevens over wetenschappelijke publicaties die door vakgenoten (*peers*) zijn beoordeeld. Vooralsnog valt niet te verwachten dat ambities op het vlak van *open access* ertoe zullen leiden dat de citatie-impact score zijn waarde als indicator zal verliezen bij het vergelijken van de wetenschappelijke kwaliteit. Wel ligt het voor de hand dat de *open access* ontwikkeling tot nieuwe typen indicatoren zal leiden. Daarnaast worden ook steeds meer indicatoren ontwikkeld om, naast de kwaliteit, de maatschappelijke impact van wetenschappelijk onderzoek te meten, zoals indicatoren voor valorisatie. Zie hiervoor het antwoord op vraag 100.

100 Wanneer kan de Kamer de uitkomsten van het proces met VSNU⁷ en HBO-raad, om te komen tot een brede set valorisatie indicatoren, tegemoet zien en hoe worden deze indicatoren geïmplementeerd in de prestatieafspraken? 83

Bij brief van 3 juni 2013 is de Tweede Kamer geïnformeerd over het proces met de VSNU en de Vereniging Hogescholen (VH) om te komen tot een brede set valorisatie-indicatoren. De koepelorganisaties zijn tot een raamwerk gekomen waarbij elke instelling haar eigen set indicatoren passend bij haar profiel en ambities kan kiezen. De indicatoren geven een beeld van het type onderzoek dat wordt uitgevoerd en de benutting van kennis. Daarnaast geven ze een beeld van de inzet op onderwijs in ondernemerschap en valorisatie van opbrengsten daarvan. Daarmee doen de voorstellen recht aan het feit dat de benutting van kennis vele vormen kent, afhankelijk van discipline en context. Zoals in de hoofdlijnenakkoorden is afgesproken gaan de VSNU en de VH

---

⁷ VSNU: Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten

tussen 2013 en 2015 de set indicatoren testen, evalueren en waar nodig bijstellen, zodat ze in 2015 kunnen worden vastgesteld en door de instellingen vanaf 2016 kunnen worden gebruikt bij de verantwoording in de jaarverslagen over onderwijs in ondernemerschap en valorisatie. Het oogmerk is om in 2016 de set indicatoren ook te gebruiken om een landelijk beeld te genereren en internationale vergelijking mogelijk te maken. De inzet is op termijn te komen tot één set indicatoren voor het hele hoger onderwijs.

- 101 Kan inzichtelijk worden gemaakt hoe het proces van zwaartepuntvorming en profilering zijn effect heeft gehad op de aanvragen die door Nederland zijn ingediend in het 7e Kaderprogramma? Is er sprake van een betere verdeling van de Nederlandse aanvragen over de verschillende thema's binnen het Kaderprogramma en daardoor een hogere return vanuit Europese middelen? 83

Het retour van Nederland in het Zevende Kaderprogramma, uitgedrukt in het percentage subsidie die Nederlandse onderzoekers ontvangen van het gehele budget, bedraagt vanaf het begin van het programma in 2007 tot en met 26 februari 2013 7,1 %. Dit percentage is in de afgelopen jaren telkens een beetje gestegen. Het is moeilijk inzichtelijk te maken in hoeverre de zwaartepuntvorming en profilering van de instellingen in het hoger onderwijs daaraan heeft bijgedragen. Immers, dit proces is nog maar enkele jaren geleden ingezet. Als in aanmerking wordt genomen dat er enige jaren overheen gaan alvorens het profileringsbeleid van een instelling er voor zorgt dat onderzoekers zich op andere thema's richten, aanvragen doen, en er uiteindelijk projectvoorstellen gehonoreerd worden, is die kans klein. Als zwaartepuntvorming en profilering er voor gaat zorgen dat instellingen keuzes maken en beter kunnen gaan presteren in bepaalde vakgebieden ligt het in de lijn der verwachting dat het slagingspercentage (het percentage projectvoorstellen dat tot subsidie leidt) en het retour in de respectievelijke thema's hoger wordt. Overigens wordt dat nog een hele uitdaging, omdat ook onderzoekers in andere landen, bijvoorbeeld in Centraal- en Oost-Europa, niet stilzitten en ook graag slagingspercentage en retour willen verbeteren.

- 102 Hoeveel ingediende Nederlandse onderzoeksaanvragen bij het 7^e Kaderprogramma zijn niet gehonoreerd? 83

Zie antwoord 103.

- 103 Welk percentage van de Nederlandse onderzoeksaanvragen bij het 7^e Kaderprogramma is niet gehonoreerd? 83

Tot 26 februari 2013 zijn in het Zevende Kaderprogramma, dat loopt vanaf begin 2007, 4207 projecten goedgekeurd waar een of meerdere Nederlandse partijen in deelnemen. Over die zelfde periode was het slagingspercentage van projecten ingediend door een of meerdere Nederlandse partijen 23,0 %. 77 % van de voorstellen voor projecten waarin een of meerdere Nederlandse partijen zouden deelnemen werd dus niet gehonoreerd. Dat komt overeen met zo'n 14084 projectvoorstellen.

Overigens is het slagingspercentage van 'Nederland' relatief hoog: Het gemiddelde slagingspercentage voor alle landen, inclusief Nederland, is 17 %. Het slagingspercentage zegt niet alleen iets over de al dan niet goede kwaliteit van projectvoorstellen, maar ook over het aantal aanvragen ten opzichte van het relatief beperkte budget.

- 104 Hoe hoog waren de totale kosten die de niet gehonoreerde onderzoeksaanvragen bij het 7^e Kaderprogramma met zich meebrachten (totaal aan bijvoorbeeld manuren, gebruik van onderzoeksfaciliteiten, 83

enzovoorts)?

De totale kosten die gepaard gaan met het opstellen van onderzoeksvorstellen zijn niet eenvoudig te berekenen. Ten eerste gaat het om zeer verschillende kosten: manuren, kosten voor reizen en conferenties waarop potentiële leden van een nieuw te vormen onderzoek consortium elkaar ontmoeten en een project formuleren, etc. Deze kosten komen over het algemeen voor rekening van de organisaties die willen deelnemen. Soms, bijvoorbeeld in het kader van zogenaamde 'Coordination and Support Actions', bedoeld om onderzoekers elkaar bijvoorbeeld interdisciplinair te laten ontmoeten, is hier beperkt (Europese) subsidie voor beschikbaar. Ten tweede maakt het schrijven van onderzoeksvorstellen voor onderzoekers steeds meer een onlosmakelijk onderdeel uit van hun werkzaamheden. Zij zijn vanaf het begin van hun loopbaan getraind telkens weer na te denken over de grote vragen die er zijn op hun vakgebied, en die goed te formuleren, te onderbouwen met de meest recente wetenschappelijke literatuur en al dan niet in samenwerking met anderen te proberen geld te verwerven om deze vragen op te lossen. Onderzoekers hebben daardoor altijd door de laatste inzichten continu veranderend repertoire aan onderzoeksvragen in het achterhoofd, waarmee ze onderzoeksvorstellen formuleren bij verschillende financiers, individueel of in verschillende consortia, bijvoorbeeld bij hun eigen organisatie, een private partij, NWO of bij de EU. Veel projectvoorstellen komen tot stand tijdens conferenties en andere wetenschappelijke bijeenkomsten waar vakgenoten elkaar toch al treffen.

- 105 Wat is de verhouding tussen de kosten van alle Nederlandse onderzoeksvorstellen (totaal aan bijvoorbeeld manuren, gebruik van onderzoeksfaciliteiten, enzovoorts) die bij het 7e Kaderprogramma zijn ingediend en de onderzoeksmiddelen die bij het 7e Kaderprogramma voor Nederlandse onderzoeksvorstellen zijn toegekend? 83

De deelname van de Nederlandse partijen in de in het antwoord van vraag 102 en 103 genoemde 4207 projecten vertegenwoordigt een subsidie aan Nederlandse partijen ter waarde van € 2,56 miljard. Vanwege de verwevenheid van het continu opschrijven van de grote vragen en het formuleren van projectvoorstellen met het beroep van onderzoeker, is het onmogelijk de verhouding tussen deze opbrengst en de kosten te berekenen. Het is in ieder geval zeker dat de baten opwegen tegen de lasten. Anders zouden Nederlandse onderzoekers geen pogingen meer doen om subsidie uit de EU te verwerven.

- 106 Kunt u de tabel 91.3 'prijsbijstelling tranche 2012' toelichten in relatie tot de gehanteerde nullijn in 2012? 89

De nullijn in 2012 betekent dat in 2012 geen vergoeding voor contractloonsstijging is uitgedeeld aan de departementen. Dit heeft geen relatie met de prijsbijstelling die in 2012 wel is uitgedeeld aan de departementen.

- 107 Kunt u de kosten en overschrijding van 274 miljoen euro uit tabel 92.2 inzake de apparaatsuitgaven voor DUO, een overschrijding van het budget met 52 miljoen euro, toelichten? 92

Zowel de baten als de lasten wijken substantieel af van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 2012. Oorzaak hiervan is incidentele financiering van werkzaamheden op projectenbasis welke geen onderdeel vormden van de begroting. Het betreft onder meer de werkzaamheden voor het programma Vernieuwing Studiefinanciering, grotere omvang beleidsagenda en het Landelijk Register Kinderopvang. Als gevolg hiervan is de realisatie van

kosten € 52 miljoen hoger.

- 108 Kan specifiekere worden ingegaan op de onjuistheden en onrechtmatigheden in de verplichtingen? Welke consequenties volgen hieruit? 95

Het merendeel van de onjuistheden bij BVE, circa € 120 miljoen, betreft onrechtmatigheden wegens het niet naleven van de regelgeving over de programmering van onderwijstijd bij mbo-opleidingen. Het wetsvoorstel 'doelmatige leerwegen en het moderniseren van de bekostiging van het beroepsonderwijs' wordt ingevoerd. Het daarop gebaseerde uitvoeringsbesluit is naar verwachting van kracht vanaf 1 augustus 2014. Onderwijstijd is dan niet langer meer een bekostigingsparameter, waarmee deze onrechtmatigheid komt te vervallen. Daarnaast zijn er fouten gemaakt in onder andere het hanteren van een afwijkend betaalaritme, het niet volledig aan voorwaarden voor een betaling voldoen of het niet toekennen conform de subsidieaanvraag. OCW heeft als ambitie om de onvolkomenheid subsidiebeheer in 2013 op te lossen.

- 109 Kan de post externe inhuur worden gespecificeerd en/of verder toegelicht? Waarop is de normgrens van 10% externe inhuur gebaseerd? Kan deze op redelijke wijze worden verlaagd? 97

Tijdens het verantwoordingsdebat op 20 mei 2010 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de motie Roemer (SP). Deze motie heeft er toe geleid dat het maximum percentage voor externe inhuurkosten met ingang van 2011 wordt verlaagd van 13% naar 10% van de loongerelateerde uitgaven. De externe inhuur is gespecificeerd conform de voor alle departementen eenduidig vastgestelde kostensoorten en inhuurcategorieën. De omvang van de loongerelateerde uitgaven nemen jaarlijks door taakstellingen af. Doordat de berekeningsgrondslag in omvang af neemt, neemt ook de toegestane inhuur af. Via de planning & controlcyclus (jaarplannen en rapportages) stuurt OCW actief op de reductie van de inhuur.

- 110 In hoeverre geeft het jaarverslag daadwerkelijk een betrouwbaar beeld van de uitgaven van OCW, gezien het feit dat in het jaarverslag melding wordt gemaakt van diverse foutieve berekeningen in het verleden en ook de Algemene Rekenkamer in haar onderzoek bij DUO omvangrijke fouten heeft geconstateerd? 97

Het jaarverslag geeft een betrouwbaar beeld van de financiële informatie van OCW. De Auditdienst Rijk (ADR) heeft een goedkeurende controleverklaring afgegeven in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving. OCW blijft daarbij ruim binnen de gehanteerde tolerantiegrenzen die door de wetgever zijn bepaald (99,2% van de verplichtingen en 99,8% van de betalingen is rechtmatig).

Ik ben overigens van mening dat fouten zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Dit geldt ook voor het subsidiebeheer bij DUO. OCW neemt daarom ook maatregelen om deze punten nu en in de toekomst te ondervangen en ook voor de overige fouten geldt dat ik door regie en coördinatie deze fouten wil voorkomen en bestrijden.

- 111 Wat is een reëel doel restrisico en welke programma's lopen er momenteel om dit verder te verkleinen, aangezien het totale restrisico over de verschillende categorieën, voor misbruik van de basisbeurs en de aanvullende beurs, optelt tot circa 50 miljoen euro? 125

Het huidige restrisico is beperkt ten opzichte van de onderliggende geldstromen. Desalniettemin is het steeds de vraag hoe het restrisico kostenefficiënt beperkt kan worden.

Overeenkomstig het ingezette beleid is het streven om misbruik met de uitwonendenbeurs fors terug te dringen. In 2012 is het restrisico al substantieel afgenomen dankzij de controles aan huis en andere preventieve en repressieve maatregelen. Naar verwachting wordt het restrisico in 2013 nog verder gereduceerd. Misbruik met de basisbeurs is niet geheel uit te sluiten zolang het voor studerende financieel voordelig is om zich als uitwonende te registreren en zolang het GBA niet 100% sluitend is. Met de invoering van het sociaal leenstelsel is er voor studenten in het hoger onderwijs geen mogelijkheid meer voor misbruik van de basisbeurs voor uitwonenden.

Het risico met de aanvullende beurs komt voort uit het gegeven dat het ouderlijk inkomen niet in alle gevallen geheel betrouwbaar kan worden vastgesteld. OCW beziet welke stappen genomen kunnen worden om de gegevensuitwisseling met buitenlandse belastingdiensten te verbeteren, waarbij de kosten en baten van mogelijke acties worden meegewogen.

- 112 Welke stappen onderneemt u om het restrisico bij de gewichtenregeling van 389,6 miljoen euro verder te verkleinen, mede met het oog op de invoering van het onderwijsnummer per 1 augustus 2010? 127

Bij de invoering van de gewichtenregeling is het in het jaarverslag genoemde risico geaccepteerd door de Kamer. Dit laat onverlet dat er op basis van de gegevens uit Bron meer mogelijkheden zijn om een risicovrije bekostiging in te voeren. In de brief aan uw Kamer van 24 april 2013 over de gewichtenregeling (Kamerstuk 33 400 VIII, nr. 140) is uiteengezet hoe op korte termijn het restrisico kan worden beheerst.

- 113 Geven genoemde beleidsdoorlichting en andere onderzoeken uit bijlage 2 (lijst met afgerond evaluatie- en overig onderzoek) nog aanleiding tot een nadere toelichting op specifieke risicogebieden, voor zover materieel op het niveau OCW en voor zover deze niet al elders in het Jaarverslag, het Onderwijsverslag van de onderwijsinspectie of het rapport 2012 van de Algemene Rekenkamer zijn behandeld? 135

Nee.

33 605 VIII   Jaarverslag en slotwet Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 2012

nr. 3   Verslag houdende lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld (wordt door griffie ingevuld als antwoorden er zijn)

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel (Kamerstuk 33 605 VIII, nr. 3), heeft de eer als volgt verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen. De daarop door de regering gegeven antwoorden zijn hierbij afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Klapwijk

Nr	Vraag	Blz	
		van	tot
1	Kan de regering de verhoging van drie miljoen euro op de uitgaven van artikel 15 verklaren? Waaraan is deze drie miljoen euro uitgegeven?	4	

De verhoging van het budget van drie miljoen euro betreft een bijdrage van het ministerie van Buitenlandse Zaken ten behoeve van de frictiekosten van de Wereldomroep.

33 605 VIII Jaarverslag en slotwet van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Nr. 2 Lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld (wordt door griffie ingevuld als antwoorden er zijn)

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de volgende vragen ter beantwoording voorgelegd over het rapport van de Algemene Rekenkamer d.d. 15 mei 2013 bij het Jaarverslag 2012 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Kamerstuk 33 605 VIII, nr. 2). De minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van... De vragen en antwoorden zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Boeve

Nr	Vraag	Blz	
		van	tot
1	Wat is de stand van zaken met betrekking tot de afslanking van het ministerie van OCW ¹ ?	0	

De afslanking van het ministerie van OCW ligt op schema. Het aantal ambtenaren is gedaald van 4350 fte in 2008 naar 3700 fte eind 2012, een daling van 17%. De taakstelling Rutte I is verwerkt in de begroting en diverse maatregelen hebben in 2012 hun beslag gekregen. Allereerst zijn alle apparaatsbudgetten beginnend met 1,5% in 2012 oplopend tot 6% in 2015 gekort. Verder zijn er maatregelen genomen om de inkoopvraag te bundelen en worden externen tegen een lager tarief ingehuurd. Ook zijn er panden en etages afgestoten wat leidt tot lagere uitgaven aan huur.

2	Zijn er concrete plannen aan te geven voor het voornemen uit het regeerakkoord dat 'scholen publieke verantwoording moeten gaan afleggen over behaalde resultaten en gebruikte middelen.' ?	4	
---	---	---	--

In de brief 'Versterking bestuurskracht onderwijs' (Kamerstuk 33 495 nr. 10) hebben wij aangegeven dat wij de groeiende publieke competitie verder willen bevorderen. Publieke competitie wordt bevorderd door transparantie, door het vergelijkbaar maken van prestaties. Ook de Onderwijsraad benadrukt in zijn verkenning *Publieke belangen dienen* (april 2013) het belang van verantwoording voor het goed functioneren van de checks and balances in het onderwijs.

Wij werken samen met de onderwijssectoren aan betere toegankelijkheid van informatie voor verschillende groepen ouders, leerlingen, studenten en onderwijspersoneel. Vensters voor verantwoording voortgezet onderwijs zien wij hier als een good practice die al wordt uitgebreid naar het primair onderwijs, maar ook navolging verdient in de andere onderwijssectoren. In de Benchmark Middelbaar Beroepsonderwijs vergelijkt de MBO-raad de instellingen onderling op financiële prestaties, studiesucces en deelnemersoordeel. In het notaoverleg 'Governance in het onderwijs' van 27 mei 2013 hebben de staatssecretaris en

---

¹ OCW: Onderwijs Cultuur en Wetenschap

ik u toegezegd om in het najaar van 2013 een brief te sturen met de stand van zaken op het gebied van publieke verantwoording.

- 3 Welke conclusies worden verbonden aan de kritiek van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot DUO²? Welke consequenties heeft de vaststelling van fouten en onduidelijkheden voor DUO? 4

OCW onderkent de bevindingen van de Algemene Rekenkamer en implementeert reeds sinds enkele maanden de vereiste verbetermaatregelen. Voor het optimaliseren van het subsidieproces zijn zowel verbeteringen in de procesgang vereist, als ook een ketengeoriënteerde aanpak met andere onderdelen van OCW. Onderdeel van deze keten is ook de totstandkoming van regelgeving van met name subsidieregelingen, met vereiste risicoanalyses.

- 4 Kunt u verder toelichten op welke wijze er wordt toegezien op een verbetering van subsidiebeheer bij DUO? 4

De verbeteracties worden gemonitord in de Stuurgroep Subsidies waarin OCW en DUO gezamenlijk zitting hebben. In de Stuurgroep worden de verbeteracties ook in relatie tot relevante programma's zoals Compacte Rijksdienst 17 gezien. Indien noodzakelijk zal OCW bijsturen.

- 5 Op welke termijn zullen de geconstateerde problemen met betrekking tot de informatiebeveiliging zijn opgelost? 5

DUO streeft ernaar om de geconstateerde tekortkomingen eind 2013 grotendeels opgelost te hebben. De verwachting is dat de tekortkomingen in de zomer van 2014 volledig zijn weggevoerd.

Om de voortgang te bewaken is in maart 2013 een Taskforce Informatiebeveiliging van start gegaan. De maatregelen zijn uitgezet en worden in de Taskforce periodiek gemonitord en waar nodig wordt bijgestuurd. In de Taskforce is ook de Auditdienst Rijk vertegenwoordigd.

- 6 Op welke wijze wordt de aanbeveling om tot een nadere invulling van de systeemverantwoordelijkheid ter hand genomen? 5

De invulling van de systeemverantwoordelijkheid is beschreven in de brief "Versterking bestuurskracht onderwijs" (Kamerstuk 33 495, nr. 10), die op 19 april jl. aan uw Kamer is gestuurd en waar de staatssecretaris en de minister op 27 mei over hebben gesproken. Hierbij is toegezegd de mechanismen in het governancestelsel te versterken, het financieel beheer te verbeteren, waarbij het faillissement als ultieme stap niet wordt uitgesloten, zolang de continuïteit van het onderwijs voor leerlingen/studenten niet in gevaar komt. Daarnaast is schaalgrootte en menselijke maat een belangrijk onderwerp en is OCW bezig het financieel toezicht en het toezicht op onderwijskwaliteit verder te integreren. Een belangrijk aspect van een goed governancestelsel is horizontaal toezicht, in de vorm van de medezeggenschap. In het najaar zal uw Kamer hierover apart worden geïnformeerd.

- 7 Wat is uw reactie op de kritiek dat er wel degelijk werk gemaakt kan worden om het aantal verlofuren dat wordt afgekocht te verminderen? 6

Het afkopen en overboeken van verlofstuwmuren gebeurt in uitzonderingssituaties waarin medewerkers niet in de gelegenheid zijn geweest het verlof op te nemen. Dit kan alleen met

---

² DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs

goedkeuring van de leidinggevende. Daarbij faciliteert de directie personeelszaken de leidinggevenden door ze te informeren over verlofstuwmeren binnen het departement, zodat de leidinggevenden hierop kunnen sturen om een eventueel stuwmeer te voorkomen cq. te laten afnemen. Door deze procedures zal het aantal afgekochte verlofuren afnemen.

- 8 Deelt u de conclusie van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot lwoo³ dat ‘er, zonder specifieke verantwoordingseisen, meer te zeggen is over beleidsresultaten dan de minister zelf aan informatie in haar jaarverslag heeft opgenomen.’? 6

OCW deelt de conclusie van de Algemene Rekenkamer dat er, ook zonder specifieke verantwoordingseisen en ondanks dat de positie van lwoo met de inpassing in passend onderwijs wijzigt, mogelijkheden zijn om meer te zeggen over de beleidsresultaten van lwoo. Zo kan OCW op landelijk niveau inzicht verschaffen in bijvoorbeeld de slagingspercentages van lwoo-leerlingen. Hoe dit kan worden vormgegeven, wordt nader onderzocht.

- 9 Hoe gaat u invulling geven aan uw toezegging om meer inzicht te verschaffen in beleidsresultaten van lwoo? Op welke wijze wordt in de toekomst meer inzicht in beleidsresultaten verschaft? 6

Zie antwoord op vraag 8.

- 10 Bestaat er een tegenstelling tussen de constatering van de Algemene Rekenkamer inzake de structurele borging van het inkoopproces bij het Nationaal Archief en de opvatting van de regering in deze? 6

Nee. In 2012 zijn door het Nationaal Archief verschillende structurele maatregelen in het inkoopbeheer getroffen zoals het aanleggen van een contractregister, het maken van uitgavenanalyses en de centralisatie van alle inkoopdossiers. De nieuwe aanbestedingsregels die per 1 april 2013 van kracht zijn zullen in augustus 2013 structureel geborgd worden in procedures en werkinstructies.

- 11 Wat is de status van de geplande stofkamoperatie met als doel het aantal administratieve verplichtingen en voorschriften voor verantwoording te verminderen, waarnaar de Algemene Rekenkamer verwijst? 10

De stofkamoperatie is onderdeel van het regeerakkoord (Kamerstuk 33 410, nr. 15, p. 18)

- 12 Wat is de stand van zaken met betrekking tot de ‘stofkamoperatie’ om het aantal administratieve verplichtingen en voorschriften voor verantwoording te verminderen? 10

De uitvoering van de stofkamoperatie is gestart. Als eerste stap wordt per onderwijssector een analyse gemaakt van de administratieve en verantwoordingsverplichtingen die gelden op grond van de onderwijswetgeving. Bij deze verplichtingen kan worden gedacht aan het uitbrengen van rapportages, het indienen van aanvragen of het opstellen van reglementen. Vervolgens wordt bezien welke verplichtingen kunnen vervallen of worden beperkt, bijvoorbeeld door informatie in minder gedetailleerde vorm op te vragen of de frequentie te verlagen waarmee gegevens moeten worden aangeleverd. De voorstellen op dit terrein zullen met het onderwijsveld worden afgestemd.

- 13 Welke consequenties heeft de opmerking van de Algemene Rekenkamer dat de beschikbare beleidsinformatie niet optimaal benut wordt, voor de verantwoording richting de Kamer over de effectiviteit van het gevoerde beleid? 10

---

³ lwoo: leerweg ondersteunend onderwijs

- Er is zeer veel beleidsinformatie beschikbaar, die wij op verschillende momenten in het jaar aan de Kamer doen toekomen. Het streven is daarbij altijd om de Kamer zo goed en volledig mogelijk te informeren over de effectiviteit van het gevoerde beleid. Met het programma “Zicht op effectiviteit” wordt daarbij invulling gegeven aan de ambitie van OCW om beleidsevaluaties conform de hoogst mogelijke wetenschappelijke standaard te laten verrichten.
- 14 Kunt u toelichten waarom voor het lwoo-programma, met 410 miljoen euro aan uitgaven en 89.000 leerlingen, door het rijk geen ambitie kan worden geformuleerd, terwijl het bij andere intensiveringen wel gebruikelijk is om de relatie tussen middelen en effect te kunnen evalueren? 11
- De Algemene Rekenkamer laat, aan de hand van de slagingspercentages van lwoo-leerlingen, zien dat er een positieve ontwikkeling gaande is. Daarbij constateert de Algemene Rekenkamer echter terecht dat het niet mogelijk is om een oorzakelijk verband te leggen tussen de lwoo-middelen enerzijds en deze positieve ontwikkeling anderzijds. Dat heeft te maken met het feit dat een specifieke verantwoording in strijd is met lumpsumbekostiging, en dat een controlegroep niet aanwezig is. Er is bij de oprichting van het lwoo niet gekozen voor monitoring door middel van een controlegroep. OCW heeft op landelijk niveau inzicht in gegevens als slagingspercentages en vsv-cijfers van lwoo-pro-leerlingen. Ook na de inpassing van lwoo in passend onderwijs zal OCW deze beleidsresultaten monitoren. Onderzocht zal worden op welke wijze deze gegevens inzichtelijk kunnen worden gemaakt.
- 15 Zijn er op dit moment al vastgestelde outcome-doelstellingen met betrekking tot het aantal studenten dat via het passend onderwijs een vmbo-diploma dient te behalen? Zo nee, hoe valt dit te rijmen met de kritiek van de Algemene Rekenkamer dat dit voor het huidige lwoo betekent dat de effectiviteit van beleid niet inzichtelijk is en de doelmatigheid van de overheidsinvesteringen in deze leerlingen niet meetbaar zijn? 12
- Zie het antwoord bij vraag 14.
- 16 Welke conclusies worden verbonden aan de kritiek van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot het Nationaal Archief? Welke consequenties heeft de vaststelling van fouten voor het Nationaal Archief? 16
- Naar aanleiding van de kritiek van zowel de Auditdienst Rijk als de Algemene Rekenkamer over de jaarrekening 2011 is in 2012 in opdracht van het ministerie door het Nationaal Archief het ‘financieel verbeterplan’ opgesteld en uitgevoerd. De monitoring van de uitvoering van dit plan is belegd bij de Auditdienst Rijk en ook het Audit Committee van het ministerie is betrokken. De Auditdienst Rijk heeft bij de jaarrekening 2012 een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven op zowel de getrouwheid van de cijfers als de rechtmatigheid.
- 17 In hoeverre zijn de geconstateerde fouten en/of slordigheden te wijten aan teruglopende middelen? 16
- Bij het invullen van de apparaatstaakstellingen van de afgelopen kabinetten is het primaire (beleids) proces steeds zo veel mogelijk ontzien. De ondersteunende taken komen daardoor onder grotere druk te staan. Ook is in sommige aandachtsgebieden, zoals inkoop en informatiebeveiliging, de complexiteit en aandacht juist toegenomen. De processen worden daarom zo slim en zorgvuldig mogelijk georganiseerd. Er is geen rechtstreeks verband te leggen tussen fouten/slordigheden en teruglopende middelen.
- 18 Hoe hebben de geconstateerde fouten en onvolkomenheden jaren achtereen voortgeduurd? Hoe wordt erop toegezien dat deze op korte termijn op orde zijn? 16 19

Op basis van de rapportages zijn de afgelopen jaren maatregelen genomen voor informatiebeveiliging en inkoop bij de directie Facilitair Management en ICT. Ten behoeve van informatiebeveiliging zijn risicoanalyses op de meest kwetsbare applicaties uitgevoerd door of onder regie van deze directie. De herleidbaarheid van de genomen maatregelen op basis van deze analyses was echter niet altijd duidelijk. Door het opstellen en implementeren van een informatiebeveiligingsplan moet dit in 2013 op orde komen. Op het gebied van inkoop hebben de beheersmaatregelen zich in eerste instantie vooral gericht op contractbeheer. Later bleek de problematiek echter breder en is een verbeterplan opgesteld dat daarbij aansluit. Het plan is deels in 2012 uitgevoerd en krijgt in 2013 verder invulling. Het opdrachtgeverschap ligt bij de SG.

- 19 Welke beleidsdoelstellingen zijn er geformuleerd met betrekking tot het verder terugdringen van de huidige drie procent van de inkoop van het ministerie van OCW die nog niet voldoen aan de aanbestedingsregels? 17

Vanzelfsprekend is rechtmatig inkopen in het inkoopproces het uitgangspunt. Doel is de gemiddelde onvolkomenheid die de AR over 2012 heeft geconstateerd, over 2013 en structureel weg te werken. Om dat te realiseren is een gestandaardiseerd inkoopproces voorgeschreven en worden d.m.v. een verbeterplan fouten uit het verleden aangepakt. In situaties waarin de doelmatigheid prevaleert boven de rechtmatigheid, bijvoorbeeld vanwege politieke wensen of ernstige impact op het primaire proces, wordt per situatie door middel van een managementbeslissing op DG-niveau de afweging gemaakt al dan niet onrechtmatig in te kopen.

- 20 Kunt u de bedragen en risico's nader toelichten met betrekking tot het subsidiebeheer bij DUO, zoals het bedrag van 28 miljoen euro waarvoor niet kan worden vastgesteld of de subsidies volgens de regels zijn verleend, alsmede de bedragen van 91 miljoen euro aan fouten en 388 miljoen euro voorschottenstand in de saldi balans aan ongecorrigeerde fouten? 18

In deze vraag worden 3 bedragen genoemd:

€ 388 miljoen: dit betreft nog niet uitgevoerde correctieboekingen waardoor de stand openstaande voorschotten niet juist is. Dit heeft geen consequenties voor de rechtmatigheid van de bekostiging dan wel de rechtmatigheid van de besteding van de verleende subsidie. De correctieboekingen worden in 2013 wel uitgevoerd.

€ 91 miljoen: dit betreft een aantal op zichzelf staande fouten in het subsidiebeheer, zoals het niet vermelden van de mogelijkheid tot beroep en bezwaar in de verleningsbrief, interne procesfouten of onvolledige dossiers. Deze fouten hebben in beperkte mate consequenties voor de rechtmatigheid van de subsidie gehad.

€ 28 miljoen: dit betreft onzekerheden (rechtmatigheid) in het subsidiebeheer. Alleen ten aanzien van deze € 28 miljoen speelt de onzekerheid ten aanzien van de rechtmatigheid. Het risico op mogelijke onrechtmatige besteding van de subsidie speelt hier omdat de controleverklaring bij de financiële verantwoording geen rechtmatigheidsoordeel bevat, of de controleverklaring ontbreekt terwijl wel een rapport van bevindingen aanwezig is, of het activiteitenverslag niet de volledige subsidieperiode afdekt of ontbreekt.

In reactie op het rapport van de Algemene Rekenkamer heb ik aangegeven dat ik het oplossen van de tekortkomingen in het subsidieproces, waar bovengenoemde bedragen en fouten de uitingen van zijn, voortvarend ter hand zal nemen. Dit betekent concreet dat verbeteringen in het proces zullen worden aangebracht. Doel van de verbeteringen is een beheerst subsidieproces met rechtmatige subsidies als uitkomst.

- 21 Welke beleidsdoelstellingen zijn er geformuleerd met betrekking tot het verder terugdringen van de subsidieverstrekking door DUO die niet aantoonbaar voldoet aan het Uniform Subsidie Kader? 18

De doelstelling is om in 2013 substantiële verbeteringen door te voeren zodat aan de norm van het USK voldaan wordt. Zowel binnen DUO als de beleidsdirecties worden daartoe de vereiste maatregelen getroffen. Zie voor de verbetering op het subsidiebeheer ook vraag 4.

- 22 Kunt u de risico's op korte termijn duiden en informatie verstrekken over te nemen acties met betrekking tot informatiebeveiliging bij DUO en bij de afdeling FM/ICT⁴ (de afdeling die verantwoordelijk is voor informatiebeveiliging)? 19

DUO en FM/ICT lopen op korte termijn geen risico's. Zij onderschrijven de geconstateerde tekortkomingen, waarbij zij nog niet volledig voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Rijk (BIR). Om de tekortkoming op te lossen zijn de vereiste maatregelen getroffen die verbetering moeten brengen. De implementatie van de BIR wordt gelijktijdig in dit verbetertraject meegenomen. Om de voortgang te bewaken is door DUO een Taskforce Informatiebeveiliging ingericht waarin ook de Auditdienst Rijk zitting heeft. Ook binnen het kerndepartement is een stuurgroep opgericht ter implementatie van de BIR en het oplossen van de tekortkomingen.

- 23 Op welke termijn kan de Kamer de resultaten van het onderzoek naar de financiële positie van onderwijsinstellingen met betrekking tot huisvesting tegemoet zien? 21

Op 17 mei jl. is het rapport 'Huisvesting in het mbo' (Kamerstuk 33 489, nr. 10) naar de Tweede Kamer gestuurd.

- 24 Op welke wijze kan het risico met betrekking tot vastgoed beter inzichtelijk worden gemaakt? 21

Voor het financiële toezicht in de jaarlijkse risicomonitoring blijven jaarrekening en jaarverslag belangrijke aangrijpingspunten. Maar als informatiebronnen voor het bepalen van risico's zijn ze ontoereikend. Van de instellingen mag verwacht worden dat ze meer inzicht verschaffen, aan de hand van de volgende stukken:

1. strategisch onderwijsplan, met het oog op onder meer de verwachte ontwikkeling van het aantal deelnemers op basis van demografische onderzoeken en het onderwijsaanbod;
2. strategisch huisvestingsplan inclusief de investeringsplannen, in financiële omvang en vloeroppervlakte en inclusief de huisvestingslasten en ontwikkeling daarvan per deelnemer;
3. meerjarig financieringsplan;
4. de meerjarenexploitatie en liquiditeitsprognoses en geprognosticeerde meerjarenbalans.

Op basis van deze stukken is het beter mogelijk om tijdig relevante huisvestingsrisico's in kaart te brengen. Daarbij valt te denken aan indicatoren als de deelnemersontwikkeling, investeringsplannen, huisvestingslasten per deelnemer, waardeontwikkeling onderpand, etc. Ter voorkoming van ongewenst gedrag van bestuurders kan een instelling daarnaast zogenoemde 'soft controls' inzetten, zoals integriteitbeleid, gedragscodes, klokkenluidersregeling, adequate functiescheiding en fraudepreventieplannen.

- 25 Is het mogelijk om het door de Inspectie van het Onderwijs benoemde verschil tussen de boekwaarde van het vastgoedbezit van scholen en de daadwerkelijke marktwaarde van dit 22

---

⁴ FM/ICT: directie Facilitair Management en ICT van het Ministerie van OCW

vastgoed in kaart te brengen? Wat zijn de mogelijke gevaren voor onderwijsinstellingen van een groot verschil tussen de boekwaarde en de marktwaarde van het vastgoed dat zij op de balans hebben staan?

Op 17 mei jl. is het rapport 'Huisvesting in het mbo' naar de Tweede Kamer gestuurd. Daaruit blijkt dat de meeste onderwijsinstellingen hun vastgoed waarden op basis van historische kostprijs. Als echter de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde dan bestaat het risico op afwaardering. Vooral door verslechtering van de vastgoedmarkt is dit een potentieel risico. Als de actuele waarde van een onderwijsgebouw onder de boekwaarde komt, zal de afwaardering negatieve gevolgen hebben voor het eigen vermogen.

Het genoemde rapport bevat een risicogerichte quick scan naar de grootste risico's in de mbo-huisvesting en de financiering ervan. De inspectie heeft bij in totaal 11 instellingen mogelijke risico's gedetecteerd die gerelateerd zijn aan huisvesting (investeringen en financiering) en die zich in de komende paar jaren kunnen voordoen. Bij een deel van de 11 instellingen wordt een taxatie van hun vastgoed uitgevoerd. Daarbij gaat het om panden die onlangs een andere bestemming hebben gekregen of die binnen afzienbare termijn van bestemming veranderen.

Voor de gehele sector is het effect op de solvabiliteit II berekend van het marktgegeven dat de boekwaarde van vastgoed in de afgelopen 5 jaar met 30% is gedaald. Deze berekening leidt in totaal voor 19 instellingen tot een solvabiliteitswaarde die lager is dan de signaleringsgrens van 0,3.

Het is dus inderdaad mogelijk om het verschil tussen de boekwaarde van het vastgoedbezit van scholen en de daadwerkelijke marktwaarde van dit vastgoed in kaart te brengen, maar dat vergt aanvullend onderzoek en het zal vermoedelijk geen nieuwe risico's aan het licht brengen.

26 Op welke wijze kan het risico met betrekking tot vastgoed worden verkleind? 22

De levenscyclus van mbo-vastgoed is in hoge mate afhankelijk van het (bestemde) gebruik. Hierop zullen de onderwijsinstellingen hun strategische planvorming, maar ook hun investeringsplannen, exploitatiebegrotingen en de waardering van materiële vaste activa af moeten stemmen. Belangrijke elementen daarbij zijn de ontwikkeling van de deelnemersaantallen, het onderwijsconcept, de flexibiliteit en multifunctionaliteit van gebouwen en de mogelijkheid deze weer af te stoten.

27 Wat is de status en mogelijke voorwaardelijkheid van voorschotten 55,1 miljoen euro waarvan de Algemene Rekenkamer constateert dat deze niet rechtmatig zijn? 23

Deze voorschotten hebben betrekking op het deel van de specifieke uitkeringen over 2010 dat in 2012 is vastgesteld. De Algemene Rekenkamer heeft in het algemeen geconstateerd dat de controle door accountants van gemeenten over 2010 op onderdelen ontoereikend was. Dit betekent echter niet dat de gemeenten deze uitkeringen onrechtmatig hebben verkregen of besteed. OCW heeft alvorens deze openstaande voorschotten af te rekenen de ontoereikendheid van de accountantscontroles bij de gemeenten over het verantwoordingsjaar 2010 niet kunnen wegnemen. Wel is het ministerie van BZK er als stelselverantwoordelijke voor specifieke uitkeringen in geslaagd om samen met de Auditdienst Rijk additionele zekerheden ten aanzien van de accountantscontroles bij gemeenten over 2011 te verkrijgen. Hierdoor bestaan er geen onzekerheden over de rechtmatigheid van specifieke uitkeringen over het verantwoordingsjaar 2011 van gemeenten.

28 Kunnen de overschrijdingen aan verplichtingen 804,2 miljoen euro worden gespecificeerd, inclusief een toelichting over de aard van mogelijke risico's bij hogere verplichtingen dan begroot?

23

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de mutaties in de departementale begrotingsstaat behorende bij de Slotwet. In de Slotwet is voor in totaal € 684,2 miljoen op het verplichtingbudget gemuteerd. Daarvan is € 804,2 miljoen verhoogd en € 120 miljoen verlaagd.

		(6)=(5)-(4)		
Art	Omschrijving	Slotwetmutaties (+ of -)		
		(+ = tekortschietend t.o.v. geraamd)		
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
	TOTAAL	684.071	-54.704	37.995
	Beleidsartikelen	684.431	-54.524	35.524
01	Primair onderwijs	-24.691	-25.208	13.724
03	Voortgezet onderwijs	182.664	-9.178	661
04	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	255.487	16.525	1.173
06	Hoger beroepsonderwijs	113.052	519	3.522
07	Wetenschappelijk onderwijs	55.324	1.502	98
08	Internationaal beleid	-42	-886	-58
09	Arbeidsmarkt en personeelsbeleid	49.440	-21.009	3.235
11	Studiefinanciering	-16.509	-16.509	-2.425
12	Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	-12.345	-12.345	-1.749
13	Lesgelden	-1.293	-1.293	7.089
14	Cultuur	127.124	11.515	10.341
15	Media	-62.230	3.000	0
16	Onderzoek en wetenschapsbeleid	16.228	-1.065	-101
25	Emancipatie	2.222	-92	14
	Niet-beleidsartikelen	-180	-180	2.471
91	Nominaal en onvoorzien	0	0	0
92	Apparaat Kerndepartement	2.641	2.641	2.233
93	Inspecties	-2.569	-2.569	238
94	Adviesraden	-252	-252	0
	waarvan verplichting verhogingen	804.182		
	waarvan verplichtingverlagingen	-119.931		

- Deze mutaties zijn het gevolg van:
- Reguliere uitgavenmutaties met gerelateerde verplichtingmutaties.
- Van technische aanpassingen/verschuivingen binnen de meerjarige programmering. Dit komt doordat het verplichtingbedrag in overeenstemming wordt gebracht met de specifieke individuele afspraken conform de systematiek van de afgesproken

bekostiging. Daarbij blijft het kasplafond echter hetzelfde. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de regelingen ‘lerarenbeurs voor Scholing’ en ‘Professionalisering mbo’ maar ook bij het nationaal restauratiefonds en de monumentenzorg.

- leningen voor onderwijsinstellingen bij de schatkist voor in totaal € 66 miljoen.
- In verband met nieuwe afspraken met het ministerie van Financiën staat OCW vanaf 2012 ook garant voor de rekening courant kredieten voor in totaal € 582 miljoen.

Anders dan een zeker algemeen risico bij leningen en de rekening courant zie ik verder dan ook geen risico's.

- 29 Kan worden toegelicht welke ‘belangrijke fouten in de verplichtingen’ zijn geconstateerd en welke gevolgen deze hebben? 23

Het merendeel van de onjuistheden bij BVE, circa € 120 miljoen, betreft onrechtmatigheden wegens het niet naleven van de regelgeving over de programmering van onderwijstijd bij mbo-opleidingen. Het wetsvoorstel 'doelmatige leerwegen en het moderniseren van de bekostiging van het beroepsonderwijs' wordt ingevoerd. Het daarop gebaseerde uitvoeringsbesluit is naar verwachting van kracht vanaf 1 augustus 2014. Onderwijstijd is dan niet langer meer een bekostigingsparameter, waarmee deze onrechtmatigheid komt te vervallen. Daarnaast zijn er fouten gemaakt in onder andere het hanteren van een afwijkend betaalaritme, het niet volledig aan voorwaarden voor een betaling voldoen of het niet toekennen conform de subsidieaanvraag. OCW is bezig met een plan van aanpak voor de verbetering van het financieel beheer.

- 30 Welke conclusies worden getrokken naar aanleiding van de kritiek op het niet tijdig melden van de genoemde mutaties? Welke mogelijke beleidsmatige gevolgen hebben deze? 23

In de Staat van de rijksverantwoording 2012 (Kamerstuk 33 605, nr. 2) worden op blz. 42 bij artikel 9 arbeidsmarkt en personeelsbeleid voor € 49,4 miljoen. en art 14 cultuur voor € 61,4 miljoen twee mutaties genoemd met een beleidsmatig karakter.

Het gaat hier om mutaties als gevolg van de systematiek van bekostiging van de regelingen ‘lerarenbeurs voor scholing’ en ‘Professionalisering mbo’ en de monumentenzorg (nationaal restauratiefonds). Voor deze regelingen zijn kasplafonds afgesproken en met de Kamer gedeeld. Het uitgavenkader is dus niet veranderd.

Als gevolg van de bekostigingssystematiek is het verplichtingbudget technisch aangepast aan de afzonderlijke uitgebrachte beschikkingen. Deze technische aanpassing van de verplichtingstand heeft verder geen beleidsmatige gevolgen voor de betreffende regelingen.

OCW heeft overleg betrekking tot de aard van deze mutaties dit jaar met Financiën en de ARK, zodat in de toekomst geen misverstanden kunnen zijn over de techniek van boeken en het melden daarvan.

- 31 Welke financiële en niet-financiële methodes staan u nog ter beschikking om naleving van de onderwijsuren af te dwingen? 24

Bij onvoldoende naleving van onderwijstijd biedt de inspectie allereerst een hersteltermijn. Blijft de naleving onvoldoende dan zijn de volgende maatregelen mogelijk:

- Bekostigingssanctie
- Formele waarschuwing tot intrekking licentie als bij hercontrole (jaar erop) de onderwijstijd wederom onvoldoende is
- Intrekking opleidingslicentie.

Na aanvaarding door de Eerste Kamer van het wetsvoorstel 'doelmatige leerwegen en het moderniseren van de bekostiging van het beroepsonderwijs', zal per 1-8-2014 intensivering en verkorting van mbo-opleidingen worden doorgevoerd. Dit betekent een nieuwe

urennormen voor bol en bbl, de urennorm wordt niet meer als maatstaf voor bekostiging gehanteerd, een andere werkwijze van toezicht door de inspectie (integrale benadering kwaliteit en onderwijstijd) en wijzigingen in het sanctiebeleid. De ultieme sanctie van waarschuwing en licentie-intrekking blijft gelden. De minister zal o.a. over bovenstaande een brief aan de Tweede Kamer zenden (juni 2013) met de uitwerking van toezicht en handhaving. Het wetsvoorstel heeft een vooruit schaduwendende werking: na aanvaarding van het wetsvoorstel zal het toezicht en de sancties op onderwijstijd in het licht van de nieuwe wetgeving worden uitgevoerd.

- 32 Op welke wijze wordt de kritiek dat de indicator ‘sociale acceptatie homoseksuelen’ ondeugdelijk tot stand gekomen is meegenomen in verder onderzoek naar de sociale acceptatie van homoseksuelen? Wordt er op korte termijn verder onderzoek verricht om tot een eenduidig cijfer te komen?

26

Er is geen aanleiding om te stellen dat het cijfer voor sociale acceptatie niet eenduidig is. Ik deel wel de zorg van de Algemene Rekenkamer dat het werken met panels op basis van een selecte steekproef in dit soort onderzoek kan leiden tot een ondervertegenwoordiging van niet-westerse allochtonen en daarmee het risico in zich kan hebben dat de uitkomst een vertekend beeld geeft. Dat is ook de reden dat het SCP daarnaast de sociale acceptatie van homoseksualiteit meet via een aselechte steekproef uit de algemene bevolking (zoals vanaf 2006 tweejaarlijks is gedaan) waarin niet-westerse allochtonen beter vertegenwoordigd zijn. De resultaten van beide type onderzoek (panel en aselechte steekproeven), liggen echter in dezelfde lijn. De meerderheid van de Nederlandse bevolking heeft een neutrale tot positieve houding ten aanzien van homoseksualiteit. Een minderheid van 7 tot 10% van de bevolking staat negatief tegenover homoseksualiteit.